

BERGEN – EN GOD BY FOR ALLE

miljøpartiet
de grønne

Politisk plattform 2019–2023
for et byråd i Bergen utgått av Arbeiderpartiet,
Miljøpartiet De Grønne, Venstre og Kristelig Folkeparti

Bergen – en god by for alle

Byrådets ambisjon er at Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. I denne plattformen redegjør byrådet for sin politikk og for hvordan Arbeiderpartiet, Miljøpartiet De Grønne, Venstre og Kristelig Folkeparti ønsker at Bergen skal utvikles i årene fremover.

Bergen er en menneskerettighetsby. Det forplikter. Menneskerettighetene er universelle i tid og rom. Byrådet vil la menneskerettighetene ligge til grunn for hele kommunens virksomhet. I alt fra innkjøp, medbestemmelse, utforming av tjenestetilbud og forventninger skal Bergen kommune stille krav til samarbeidsaktører. Menneskerettigheter handler om hvilken by vi skal være for minoriteter og om bekjempelse av menneskehandel og moderne slaveri. Det handler om å finne menneskeskapte klimaløsninger på menneskeskapte klimendringer. Det handler om retten til å puste ren byluft, retten til rent vann og om tilgangen til natur og friluft. Det handler om barns rettigheter, om å bekjempe nød og fattigdom, om retten til å utøve sin tro, retten til å elske den man vil, om likestilling mellom kjønn, språk og religiøs eller kulturell tilhørighet.

For byrådet er det åpenbart at mer samarbeid er avgjørende for å lykkes med å nå Bergen, Vestlandet, Norge

og verden sine mål. Byrådet vil derfor i perioden styrke samarbeidet med omegnskommunene og regionen, samt styrke den internasjonale tilstedeværelsen og engasjementet. Et sterkt Vestland er bra for utviklingen av Norge og kan være en konstruktiv kraft i samarbeid med, og motmakt til, nasjonale styresmakter.

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimendringene innen 2030. Bærekraftsmålene forplikter alle land, rike som fattige. Byrådet mener at Norge som et rikt land har et stort ansvar. Om vi i fellesskap skal lykkes med å nå bærekraftsmålene, mener byrådet at det må gjøres ytterligere grep som bidrar til å støtte opp om vårt felles arbeid for å nå disse målene i årene fremover. Det er etter byrådets syn helt avgjørende at byene går foran og tar en ledende rolle i dette arbeidet. For byrådet er bærekraftig utvikling et førende premiss som ligger til grunn for alt arbeid som gjøres, enten det gjelder økonomisk styring, klimamål, eller et godt tjenestetilbud. Slik skaper vi en god by for alle – også for fremtidens generasjoner.

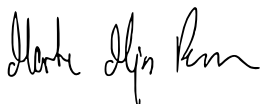
Denne plattformen tar utgangspunkt i, og er bygd opp rundt, de viktigste dimensjonene i FNs bærekraftsmål. Byrådets mål er at Bergen skal være den grønneste byen i Norge. Sosial rettferdighet og økonomisk bærekraft må være grunnlaget for et bysamfunn basert på fellesskap, gjensidig respekt og tillit.

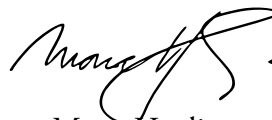
Roger Valhammer
Arbeiderpartiet

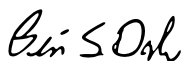
Thor Haakon Bakke
Miljøpartiet De Grønne

Marte Mjøs Persen
Arbeiderpartiet

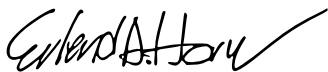
Mona Høgli
Miljøpartiet De Grønne

Geir Steinar Dale
Arbeiderpartiet

Øystein Bønes
Miljøpartiet De Grønne

Erlend Horn
Venstre

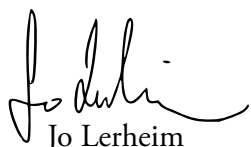
Håkon Pettersen
Kristelig Folkeparti

Per-Arne Hvidsten Larsen
Venstre

Beate Husa
Kristelig Folkeparti

Jo Lerheim
Venstre

Per-Erik Gåskjenn
Kristelig Folkeparti

Bergen 28. oktober 2019

Innhold

Bærekraftig økonomi og trygg styring	s. 5
Klima, miljø og natur	s. 8
Byutvikling	s. 11
Sosial rettferdighet	s. 15
Oppvekst	s. 18
Helse og omsorg	s. 21
Arbeid, næring og kompetanse	s. 25
Kulturbyen Bergen	s. 28
Frivillighet, tro og livssyn	s. 30
Mangfoldsbyen Bergen	s. 32

Foto

Forsidebilde: Terje – stock.adobe.com

Foto s. 5: Arbeiderpartiet

Foto s. 8: Håvard Holme/Bergen kommune

Foto s. 11: Arbeiderpartiet

Foto s. 15: Arbeiderpartiet

Foto s. 18: Andrew M. S. Buller/Bergen kommune

Foto s. 21: Arbeiderpartiet

Foto s. 25: Arbeiderpartiet

Foto s. 28: Nina Blågestad/Bergen kommune

Foto s. 30: Jon Olav Økland

Foto s. 32: Nina Blågestad/Bergen kommune

Bærekraftig økonomi og trygg styring

Bergen kommunes viktigste oppgave er å tilby gode tjenester av høy kvalitet. Byrådets mål er å bidra til å skape en by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Det betyr at en bærekraftig kommunal forvaltning må legge klima- og miljøhensyn til grunn for kommunens virksomhet og sikre kvalitativt gode tjenester til innbyggerne i Bergen nå og i fremtiden. Grunnlaget for å lykkes med dette er trygg og ansvarlig økonomistyring og et samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter. Byrådet skal vurdere klimakonsekvensen i alle relevante saker som legges frem for bystyret.

Fellesskapets midler skal forvaltes på en god og trygg måte slik at de kommer flest mulig mennesker til gode. Bærekraftig og ansvarlig økonomistyring er et førende prinsipp og ligger til grunn for byrådets satsinger og prioriteringer de fire neste årene. En trygg økonomi er en forutsetning for at vi kan utføre de tjenestene innbyggerne er avhengige av, og at vi kan satse på tiltak som gjør byen mer miljøvennlig og mer attraktiv.

Byrådet vil legge noen sentrale økonomiske måltall til grunn for kommunens budsjettstyring, som nivået på netto driftsresultat, gjeldsgrad av driftsbudsjett og nivå på disposisjonsfond, i tråd med faglige anbefalinger. Byrådet vil forvalte, drifte og vedlikeholde kommunal bygningsmasse i henhold til Holtestandard.

Eiendomsskatt

For å levere gode tjenester til innbyggerne, løse fremtidens velferdsutfordringer og ta igjen forfallet på offentlige bygg og anlegg, er det fortsatt nødvendig med eiendomsskatt i Bergen.

For at utmålingen av eiendomsskatt skal bli så rettferdig som mulig er det viktig å ha et riktig takseringsgrunnlag. Eiendomsskatten bør følge verdien på eiendommen. Bergen bruker i dag den anbefalte nasjonale beregningsmodellen laget av Statistisk sentralbyrå (SSB) som baserer seg på boligens størrelse, alder og område. Denne har vist seg å gi systematisk lavere skatt på de dyreste boligene. Byrådet vil derfor jobbe opp mot nasjonale myndigheter for å få endret beregningsgrunnlaget i modellen, slik at denne i større grad gjenspeiler den faktiske verdien og gir grunnlag for en mer rettferdig eiendomsskatt.

Byrådet vil også jobbe for at kommunen skal gis muligheten til å gi fradrag på eiendomsskatten dersom man gjør boligen mer miljøvennlig gjennom ulike tiltak for energieffektivisering.

Promillesatsen på eiendomsskatten skal ligge fast på 2,8 for boliger og fritidseiendommer i fireårsperioden. Dette forutsetter at skattegrunnlaget for beregning av eiendomsskatt holdes på 70 prosent. Nivået på eiendomsskatt for næring skal også ligge fast.

Omstilling og digitalisering for en effektiv kommune

Bergen skal være en offensiv foregangskommune for digitale løsninger. Den digitale utviklingen gir muligheter for brukervennlige og effektive kommunale tjenester og styrking av åpenhet og deltakelse. Vi vil modernisere Bergen kommunes digitale tjenester med fokus på å gjøre hverdagen lettere for brukerne og ivareta sikkerheten til alle innbyggernes opplysninger. Målet skal være å flytte de kommunale ressursene ut i tjenestene så effektivt som mulig. Byrådet ønsker å styrke tilgjengeliggjøring av offentlig data for innbyggerne og næringslivet, for å styrke Bergen som smart-by, så lenge dette ikke utfordrer personvernet. Der det er hensiktsmessig, ønsker vi at det brukes fri programvare.

All omstilling skal gjøres i dialog med de ansatte i kommunen og deres organisasjoner. I arbeidet med en effektiv kommune, med lavt sykefravær, så er de ansatte essensielle. Bergen kommune skal derfor bruke trepartssamarbeidet når kommunale tjenester skal omstilles. Byrådet vil legge til rette for kompetanseheving slik at ansatte kan mestre nye oppgaver for å hindre utstøtning fra arbeidslivet.

Lokaldemokrati

Demokratiet er bærebjelken i lokalsamfunnet vårt og byrådet vil legge til rette for og utvikle demokratiet i Bergen. Som en del av dette vil byrådet søke om forsøksordning med stemmerett for sekstenåringer. Byrådet ønsker å revitalisere lokaldemokratiet, blant annet gjennom medborgerpanel, folkemøter om arealplaner og andre former for innbyggerinvolvering.

Det er et førende premiss for byrådet at flest mulig beslutninger skal tas nærmest mulig folk og at alle uavhengig av kjønn, etnisitet og alder skal kunne delta i politikken. Det er et mål for byrådet å stimulere til økt engasjementet og deltakelse i demokratiet i byens bydel. Arbeidet med å gjeninnføre bydelsutvalg vil være en sentral del av dette arbeidet, men byrådet ønsker å ha en bred tilnærming til dette feltet. Byrådet vil gjeninnføre bydelsutvalgene så raskt som mulig og sikre at disse får meningsfylte og konkrete oppgaver. Bydelsutvalgene skal være direktevalgt senest i forbindelse med valget i 2023, slik at innbyggerne i bydelen selv kan velge sine representanter.

Byrådet vil hente inspirasjon fra andre byer i Norge og verden i arbeidet med å videreutvikle lokaldemokratiet i Bergen. Innbyggernes mulighet til å påvirke byutviklingen skal økes. Som en del av dette vil byrådet videre-

utvikle arbeidet med Bergen bylaboratorium for å øke innbyggernes eierskap til byutviklingen i Bergen, og jobbe videre med andre former for involverende byutvikling inspirert av metodene i konseptet «Reprogramming the city». Det er spesielt viktig at barn og unges perspektiver blir godt ivaretatt gjennom meningsfull medvirkning, slik at de får reell mulighet til å påvirke planer.

Kommunen som eier

Byrådet mener det er viktig å ha demokratisk kontroll over viktige samfunnsressurser og funksjoner gjennom offentlig eierskap. Det er særlig viktig å beholde eierskap i samfunnsviktig infrastruktur som for eksempel strøm, vann, avløp og bosshåndtering. Byrådet vil bruke eierskapet i viktig samfunnsinfrastruktur, som BKK AS og BIR AS, til å stimulere til endring og omstilling i byen og regionen og til å sikre ivaretagelse av klima, miljø og natur. Byrådet vil legge til grunn og føre en aktiv eierskapspolitikk og vil sette tydelige krav til de selskapene Bergen kommune er eier i om at de skal ta samfunnsansvar innenfor sine virkeområder. Byrådet ønsker å styrke det interkommunale samarbeidet, og ha en god og konstruktiv dialog med nabokommuner slik at interkommunale selskaper og aksjeselskaper kan videreutvikles.

Kommunen har betydelig eierskap i utføringsbedrifter og bedrifter for varig tilrettelagt arbeid (VTA). Bergen må bruke dette eierskapet aktivt og lage en plan for å utvikle bedriftene ut fra formålet om å skape flere utføringsplasser og plasser for dem som trenger varig tilrettelagt arbeid.

Kommunen som arbeidsgiver

Bergen kommune er byens største arbeidsgiver og skal være en attraktiv arbeidsgiver med godt arbeidsmiljø som sikrer gode velferdstjenester og som går foran som et godt eksempel med mangfold på arbeidsplassene. Byrådet vil utvide tillits- og faglighetsreformen i kommunen til flere tjenesteområder gjennom utvidet trepartssamarbeid. Flere hele, faste stillinger og kommunens eget bemanningssenter har vært en sentral del av arbeidet med å utvikle en heltidskultur i Bergen kommune de siste årene – byrådet ønsker å styrke og videreutvikle dette i årene som kommer.

Byrådet vil redusere bruken av midlertidige stillinger og vikarer gjennom økt bemanning i kommunale enheter og praktisere reell likelønn. Byrådet mener at kommunen må ta et særlig ansvar for å ansette lærlinger og kvalifiserte arbeidssøkere som av ulike grunner har falt

ut av arbeidslivet. Byrådet vil derfor utvide læreplassgarantien til flere fagområder og at 5 prosent av alle nyansettelser i Bergen kommune skal være personer med funksjonsnedsettelse eller med såkalte «hull i CVen». Ansatte i Bergen kommune skal kunne ytre seg fritt og varsle trygt. Kommunen har et særlig ansvar for å fremme likestilling, også på arbeidsplassen, og byrådet vil derfor styrke likestillingen ved ansettelser ved å praktisere moderat kjønnskvolter og alltid innkalle kvalifiserte søkere med flerkulturell bakgrunn til intervju.

Byrådet vil i tråd med lover og regler være åpne for bruk av alternative arbeidstidsordninger i kommunen for å være fleksible når det gjelder ulike behov mennesker har i ulike faser av livet. For å styrke partssamarbeidet i kommunen, vil byrådet avsette ressurser til opplæring for ledere, mellomledere, verneombud og tillitsvalgte om utvidet partssamarbeid. Byrådet vil også nedsette et prosjektbasert sekretariat som skal veilede kommunen og som skal rapportere direkte til Det sentrale samarbeidsutvalget (DSSU) og ansvarlig byråd.

Kommunen som kunde

Bergen kommune er en stor innkjøper av både varer og tjenester. Byrådet vil bruke denne rollen strategisk til å motvirke sosial dumping og menneskerettighetsbrudd og fremme klima og miljø, kvalitet, fagopplæring, etisk handel, dyrevelferd, innovasjon og bærekraft. Byrådet vil derfor stille strenge miljøkrav ved inngåelse av avtaler og innkjøp, herunder stille krav om at varer og tjenester skal leveres utslippsfritt til Bergen kommune innen 2030.

Byrådet vil legge til grunn og følge opp de kravene som er vedtatt i Bergen kommune til bedrifter som kom-

munen kjøper tjenester av, inkludert alle kontraktsledd der dette er relevant. Byrådet vil i kommende periode prioritere bedre rutiner for hvordan kravene til seriøsitet følges opp av aktørene som vinner anbud. Byrådet vil også sikre at hensynet til klima, miljø og natur, kvalitet, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetskrav i større grad blir vektlagt i anbudene. Byrådet vil innføre sanntidsoversikt over kommunale byggeprosjekter med informasjon om hvem som er på jobb og hvilke formelle kvalifikasjoner disse har, samt gi tillitsvalgte hos innkjøper innsyn i kontrakter og lønns- og arbeidsvilkår hos leverandøren.

Byrådet har som ambisjon å gjennomføre minst to fyrtårnprosjekt for nullutslippsløsninger i løpet av bystyreperioden innenfor for eksempel varetransport, avfall og anleggsplasser. Byrådet vil samarbeide og dele erfaringer med andre byer om klimabudsjett, utslippsfrie anleggsplasser, finans og omlegging av transport.

Sosialt og miljømessig samfunnsansvar handler for byrådet særlig om å beskytte og respektere universelle menneskerettigheter og økosystemet vi er avhengige av, og dette vil derfor ligge til grunn for byrådets innkjøps- og anbudspolitik. Byrådet er opptatt av at Bergen, som den første norske menneskerettighetsbyen, skal ta et særlig sosialt og miljømessig samfunnsansvar i sine anbud og innkjøp. Byrådet vil derfor blant annet ta utgangspunkt i kommunens medlemskap i Initiativ for etisk handel (IEH) og følge opp Nasjonal handlingsplan for næringsliv og menneskerettigheter fra 2015, som gir anvisninger for hvordan FNs retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) følges opp fra norsk side. Boikott er ikke et aktuelt virkemiddel for byrådet.

Klima, miljø og natur

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Klimaendringene er vår tids største utfordring og viktigste solidaritetssak. Bergen bystyre har derfor erklært klimakrise. Klimatiltak er ikke noe som skal gjennomføres et annet sted til en annen tid, og byrådet vil følge opp krisevedtaket med tiltak som viser at vi tar ansvar og som vil gjøre Bergen til Norges mest klima- og miljøvennlige by i tråd med Paris-avtalen.

For å nå målsetningene om reduserte utslipp er Bergen helt avhengig av at kommunen, næringslivet og innbyggerne spiller på lag. Derfor ønsker byrådet at Bergen kommune tar en aktiv rolle gjennom reguleringer, miljødifferensierte avgifter og innkjøps- og anbudsprosesser som bidrar til reduserte utslipp. Bergen skal ta sin del av ansvaret, men vil ikke nå sine utslippsmål uten at staten trapper opp sin innsats betydelig innenfor flere sektorer med høye utslipp. Byrådet vil ikke fatte vedtak som er i konflikt med Bergens klima- og miljømål.

Klimabudsjettet er det viktigste verktøyet for å oppnå utslippsmålene og inkluderer i dag sektorene transport, avfall og oppvarming. Byrådet vil videreutvikle klimabudsjettet som styringsverktøy og inkludere flere

områder som luft- og sjøfart. For å nå 1,5-gradersmålet er det over tid nødvendig at Bergen har høyere opptak og fangst av klimagasser enn utslipp. Byrådets mål er at Bergen skal være fossilfri i 2030 og har mål om å redusere klimagassutslippene i Bergen med 50 prosent innen 2023, sammenlignet med 1991-nivå.

Klimatilpasning

Bergen vil i de kommende tiårene merke klimaendringene i form av blant annet økt nedbør, mer ekstremvær og høyere havnivå. Derfor vil byrådet øke satsingen på klimatilpasning gjennom å fortsette oppgradering av vann og avløpsnett, og åpning av elver og bekker som er lagt i rør, slik at byen i større grad er i stand til å tåle store mengder med nedbør. Byrådet mener det er nødvendig å gjennomføre tiltak for å beskytte Bryggen og annen verneverdig bebyggelse mot havnivåstigning og stormflo.

En miljø- og klimavennlig kommune

Bergen kommune er byens største arbeidsgiver, en stor innkjøper og en betydelig tjenesteleverandør til innbyggerne i byen. Byrådet vil derfor stille strenge utslippskrav til varelevering, anleggsmaskiner på byggeområder og lignende, med krav om nullutslipp etterhvert som teknologiutviklingen gjør det mulig. Det er et mål å

reducere energiforbruk i kommunale bygg og det skal ikke tillates fossile oppvarmingskilder i nybygg. Byrådet ønsker en årlig opptrapping av de økonomiske midlene til gjennomføring av tiltak i Grønn strategi, med mål om å minimum doble nivået. Klima- og miljømålene skal ligge til grunn for alt kommunen gjør, og byrådet vil legge frem årlige klimabudsjett og klimatiltaksplaner.

Bergen kommune vil minst én gang i uken kun servere vegetarmat i kommunale kantiner, alltid tilby sunne og velsmakende vegetaralternativer i kommunale kantiner og redusere kjøttforbruket i kommunale institusjoner.

Byluft

Biltrafikk, sjøfart og eldre fyringsovnene har vært de største kildene til lokal miljøforurensning og byrådet vil derfor opprettholde gode støtteordninger for tiltak som bedrer bylufta. Å bekjempe lokal luftforurensning krever en miljøvennlig byutvikling som gir redusert transportbehov. Byrådet vil også innføre lavutslippssoner i sentrum og beholde muligheten til å forhøye takstene i bomringen på dager der det er meldt om fare for høy luftforurensning, og om nødvendig innføre andre restriksjoner på bilkjøring og parkering for å beskytte befolkningens helse.

Biologisk mangfold

Bergen kommune er en geografisk stor kommune med betydelige naturområder med rikt biologisk mangfold. Den største trusselen mot arts mangfoldet er nedbygging av naturen. Byrådet vil derfor legge frem en plan for naturmangfold og styrke kompetanse og kapasitet på naturvern i kommunen, og gjennomføre kartlegging av naturtyper og biologisk mangfold i Bergen.

Byrådet vil ta vare på artenes leveområder, både gjennom vern, fornuftig bruk og restaurering av ødelagt natur. Samtidig må vi bekjempe svartelistede og fremmede arter som bringer ubalanse i økosystemet. En viktig del av dette arbeidet er å beskytte truede og rødlistede arter i vårt område. Byrådet vil videreføre samarbeidet med Bergen Elveforum slik at samarbeidet skal omfatte hele kommunen. Nye bygg med flate tak skal ha grønne tak med egnede planter og trær der det er mulig.

Nei til plastforurensning

Plastforurensning er et av våre største globale miljøproblemer. Byrådet vil derfor redusere plastbruken i kommunen og utfase gummigranulat i kunstgressbaner og på lekeplasser. Byrådet vil fase ut bruken av engangsbestikk, plastkopper og andre unødvendige plastproduk-

ter, stoppe innkjøp av varer med unødvendig emballasje og være en aktiv pådriver for at alle plastprodusenter skal få et fullverdig produsentansvar for plasten de produserer eller importerer. Når plast som ikke er nedbrytbar havner i jordsmonn, vassdrag og hav, skaper dette store problemer for sjøpattedyr, fugler, fisker og andre organismer. For å bekjempe problemet må vi både rydde opp i den forsøplingen som allerede er i naturen, og bekjempe unødvendig plastbruk og ytterligere forsøpling. Byrådet vil derfor jevnlig ta initiativ til å rydde plastavfall fra kystområder og vassdrag i Bergen og si nei til bruk av plastarmering i vegbygging og stille krav om gjenvinning av plast fra bygge- og anleggsplasser.

Avfall og gjenbruk

Det bør i større grad lønne seg å reparere, gjenbruke og gjenvinne. Lavt forbruk bør premieres, og kommunen må legge til rette for at flere kan leve i tråd med naturens tålegrenser. Dette innebærer blant annet å tilrettelegge for kildesortering/kompostering av våtorganisk avfall, som matavfall. Byrådet vil endre den kommunale avfallshåndteringen for å i større grad tilpasse denne til sirkulærøkonomi. Byrådet vil jobbe systematisk for å redusere avfall og øke gjenbruk, materialgjenvinning og energiutnyttelse, både blant innbyggere og i kommunens egen virksomhet, blant annet gjennom å utarbeide en strategi for redusert materielt forbruk. Som en del av dette arbeidet vil byrådet se på mulighetene som ligger i et kommunalt reparatørregister og i Circle City Scan. Byrådet vil etablere brukthaller og legge til rette for reparasjonsverksteder i alle bydeler og samarbeide med næringslivet om å redusere matsvinn.

Dyrevelferd

Dyr har en egenverdi. Det er en sterk sammenheng mellom vår respekt og omsorg for dyr og vår respekt og omsorg for hverandre. Bergen skal fortsatt være en foregangskommune for dyrevern og dyrevelferd og byrådet vil derfor jobbe for å spre kunnskap, engasjement og omtanke for dyr i deres naturlige miljø. Kommunen må stille krav, for eksempel som innkjøper og ved tildeling av støtte, slik at dyrene lever gode liv og har mulighet til å utfolde sin naturlige adferd. De siste års satsing på dyrevelferd i Bergen skal videreutvikles, og byrådet vil rullere og styrke kommunens dyrevelferdsplan ved planperiodens utløp. Byrådet vil jobbe for flere hundeparker i sentrum og i bydelene. Det skal også etableres duetårn på utvalgte steder der det blir mulig å begrense bestanden ved å fjerne egg.

Byrådet vil ta initiativ til tettere tverrfaglig og regionalt samarbeid om dyrevelferd, blant annet gjennom samarbeid med dyrepolitiet og bidra til å utvikle Dyrenes

hus til et lokalt ressurs- og kompetansesenter for dyrevelferd. Byrådet vil være en pådriver for politietterforskning av dyrekrimssaker i samarbeid med dyrepolitiet.

Byrådet vil fortsette å støtte arbeidet med omplassering

av dyr, slik at dyreeiers økonomi eller sykdom ikke nødvendigvis får avlivning som konsekvens. Byrådet er opptatt av at alle aktører som benytter dyr i næringsformål holder god standard for dyrevelferd og vil si nei til å leie ut arealer og kommunal grunn til sirkus med ville dyr.

Byutvikling

Bergen skal være en kortreist fossilfri by preget av gode nabolag og oppvekstmiljø, der folkehelse, inkludering, klima, miljø, biologisk mangfold og sosial utjevning er viktig i all byutvikling, og der folk trives med å bo, drive næring, jobbe og leve. Byrådet vil stå for en bærekraftig byplanlegging som legger til rette for gange, sykling og kollektivreiser i dagliglivet. De korte, miljøvennlige hverdagsreisene er nøkkelen til å gjøre Bergen til nullutslippsby og en foregangsby i kampen mot menneskeskapte klimaendringer. Vi vil gjøre det lettere å bo, jobbe og leve kortreist.

Paris-avtalen, kommunens overordnede klima- og miljømål og gjeldende KPA skal ligge til grunn for byutviklingen i kommunen. Byrådet ønsker en fortsatt forutsigbar dialog og samhandling med næringslivet i disse spørsmålene.

En god by skapes ikke bare gjennom helhetlige planer, men også med et blikk for det enkelte nabolag. Byrådet vil sikre trygge nabolag gjennom oversiktlige overganger, trygge skoleveier og «Hjertesoner» med fysiske tiltak rundt alle skoler og barnehager, mer belysning og bedre trafikkplanlegging. Som en del av dette arbeidet

vil byrådet bygge nye og ruste opp eksisterende lekeplasser i alle bydeler, og etablere en stor lekeplass i Bergen sentrum.

Et godt nabolag er skjermet for støy og forurensning og har god tilgang til lekeplasser og gode, felles utearealer for alle aldersgrupper og funksjonsnivå. Barnehager, skoler, sykehjem og andre velferdstilbud bør ligge i nærheten av hverandre for å sikre samarbeid og sosiale fellesskap på tvers av generasjonene. Derfor vil byrådet etablere flere gatetun, miljøgater, nullutslippssoner, bilfrie områder, naturterreng, offentlige byrom og grøntområder i alle bydeler. Byrådet vil også sikre strandsonen og sjøfronten slik at den er tilgjengelig for alle bergensere og verne om allemannsretten. Byrådet vil plante flere trær og nyttevekster i bykjernen og i bydelene, vedlikeholde parker og grøntområder og bevare og utvikle blå-grønne-strukturer i all byutvikling. Som en del av dette arbeidet vil byrådet etablere flere offentlige felleshager og parselhager og støtte opp om slike initiativ fra frivillige lag og organisasjoner.

Byrådet vil jobbe for å sikre reklamefrie byrom, legge til rette for flere offentlige toaletter og sette opp flere drikkefontener i sentrum og i bydelene.

Overordnede planer og arealplanlegging

Kommunen har et overordnet ansvar for areal- og samfunnsplanlegging, og byrådet ønsker å utvikle byen i tråd med vedtatt KPA. Nye prosjekter bør følge overordnede prinsipper om gå- og sykkelbyen og balanserte bydeler og bygges rundt eksisterende og kommende kollektivknutepunkter. Kommunen skal være en strategisk tomtekjøper i byutviklingsområder, utvikle en egen byromsstrategi og kartlegge ubebygde sentrumstomter. Byrådet vil øke tilsynet med ulovligheter i byggesaker og mulig miljøkriminalitet, spesielt i landbruks-, natur og friluftsområder (LNF-områder) og strandsonen, samt sikre at hotell-lignende virksomhet ikke forekommer i bygg som kommunen har bestemt skal være til boformål. Byrådet vil også sikre at Byarkitekten får en markant rolle som fremmer arkitektur med kvalitet. Universell utforming skal ligge til grunn for all byutvikling i byen. Ved rulleringen av KPA ønsker byrådet å evaluere enkeltbestemmelser med mål om mulig forenkling.

Byrådet vil fortsette arbeidet for å få ned behandlingstiden på kommunale og private planer. Byrådet vil som en del av dette arbeidet utrede en «hurtigfil» i saksbehandlingen for utbyggere som planlegger i henhold til kommunens planer.

Bergen kommune skal være en pådriver for godt samarbeid med nabokommunene for å samordne bolig-, areal- og transportplanleggingen, fremme næringsutvikling, redusere klimagassutslippene, tilpasse samfunnet til klimaendringene, skape sosialt bærekraftige samfunn og redusere nedbygging av dyrket mark og natur.

Endringer i arealbruk er i dag den største direkte driveren i tap av naturmangfoldet. Arealer bør ses som en begrenset, ikke-fornybar ressurs. Bedre utnytting av allerede bebygde områder vil bidra til å verne sårbar natur. Byrådet vil derfor innføre et arealregnskap for Bergen kommune.

Byrådet vil verne matjord i Bergen mot utbygging og verne Hordnesskogen til et LNF-område for natur og rekreasjon. Haukås, Unneland og Espeland er uaktuelle som områder for en fremtidig godsterminal. Byrådet vil også ivareta byfjellsgrensen og gi viktige friluftsområder i bydelene samme beskyttelse som byfjellene.

Det er ikke aktuelt med utbygging av nye, store kjøpesentre eller store utvidelser av eksisterende kjøpesentre. Byrådet ønsker å tilrettelegge for å realisere en byarena

på Nygårdstangen som skal erstatte ByGarasjen. I dialog med initiativtakerne vil byrådet bevare mest mulig av kvalitetene i eksisterende reguleringsplan.

Bilfrie områder og parkering

Bilen er i dag et nødvendig framkomstmiddel i deler av Bergen, og for mange innbyggere finnes det ikke et fullgodt alternativ til bilen i hverdagen. Derfor er byrådet opptatt av å gi folk et reelt alternativ til privatbil og vil jobbe for å utvikle kollektivtilbudet videre. Samtidig er bilkjøring den største kilden til klimagassutslipp, luftforurensing og forurensing av mikroplast i Bergen. Derfor vil byrådet redusere personbiltrafikken i Bergen med 30 prosent innen utgangen av 2023, sammenlignet med 2013-nivå. Flere bilfrie områder og nullutslippsoner er ikke bare god klimapolitikk, men også god nærmiljøpolitikk.

Byrådet vil jobbe for et mest mulig bilfritt Bergen sentrum og opprette bilfrie soner i alle bydeler, og i områder som Møhlenpris, Nygårdshøyden, Nordnes og Sandviken. Byrådet vil også hindre gjennomgående personbiltrafikk i Bergen sentrum og gjøre Bryggen bilfri. Dette skal skje uten at det medfører uønsket belastning i Øvregaten-Nye Sandviksveien-Sandviksveien, blant annet ved å etablere miljøgate. Tiltak som å gjøre Bryggen bilfri, og hindre gjennomgående personbiltrafikk i Bergen sentrum, henger nøye sammen med både bybane-utbygging og en kraftig satsing på buss, sykkel og gange.

Byrådet vil opprettholde gode støtteordninger som bidrar til redusert personbiltrafikk og endring til en grønnere bilpark, og forbeholde flere parkeringsplasser til bildeling. For å gi mer rom til mennesker og miljø, vil byrådet fjerne fremmedparkering i sentrale deler av Bergen og redusere gateparkeringen i sentrum og bydelene betydelig. Parkeringsplasser skal gjøres om til grøntareal, lekeplasser og friområder. Byrådet vil forby parkering på rivningstomter i sentrale deler av byen for å stimulere til utbygging av disse tomtene.

Byrådet vil fremover kun si ja til nye anlegg for innfartsparkering i kommunen der dette bidrar til å nå målene for trafikkreduksjon og vil jobbe med statlige myndigheter for å få mulighet til å innføre parkeringsavgifter på eksisterende kjøpesentre.

Sykelbyen Bergen

Byrådet vil gjøre sykkel til et mer lettvinnt og trygt alternativ for flere bergensere, og syklistene skal prioriteres foran biltrafikken og gateparkering i trafikkplanleg-

gingen. Byrådet vil derfor bygge ut et sammenhengende sykkelveinett i hele Bergen med tilknytning til skoler, bydelssentre, idrettsanlegg, og viktige arbeidsplasser. En del av dette er å bygge en sammenhengende sykkelvei gjennom Bergen sentrum, blant annet ved å omdisponere veikapasitet fra biltrafikk til sykkel, dette skal blant annet gjøres i Christies gate. Dette skal likevel ikke gå på bekostning av kollektivtransporten. For å lykkes vil byrådet øke kapasiteten på sykkelplanlegging i kommunen, og bedre samarbeidet med fylkeskommunen og statlige aktører for å få fortgang i sykkelveitbyggingen.

El-sykkel gjør det lett å sykle til jobben, selv om det er mye bakker og lang reisevei. El-syklister bruker sykkel langt oftere, og reduserer bruken av bil og kollektivtransport, og potensialet er særlig stort gitt topografien som er i Bergen. Derfor vil byrådet vurdere et prøveprosjekt med kommunal momsrefusjon for kjøp av el-sykkel. Bysykkelordningen har vært en stor suksess, og byrådet ser behovet for å styrke og utvide denne ordningen til flere bydeler. For å legge til rette for at flere sykler vil byrådet også bygge ut anlegg for trygg sykkelparkering i sentrum, ved kollektivknutepunkt, og som små trygge parkeringer der folk bor. Videre vil byrådet stille krav om trygg sykkelparkering under tak til utbygging av boliger og næringsområder.

Havnebyen Bergen

Bergen er en havneby, og sjøen bør i større grad brukes til transport av både gods og passasjerer. Planene for flyttingen av godshavnen fra Dokken ligger fast, og byrådet ønsker å videreutvikle området Solheimsviken, Marineholmen, Laksevåg sjøfront og Dokken som et sammenhengende næringsområde for havnæringene.

Det er et mål å få ned utslippene fra havnen, få renere byluft og bidra til en mer klima- og miljøvennlig skipsflåte. Dette gjelder ikke minst for Bergen som cruisehavn. Cruisenæringen står for store utslipp lokalt og globalt og legger igjen relativt lite midler i forhold til trengselen og den visuelle forurensingen denne formen for turisme fører til. Byrådet mener det finnes en cruisenæring som er i tråd med klimamålene, men da trengs det mindre og mer bærekraftige skip hvor passasjerene tilbringer mer tid i land. Det er samtidig viktig å få tilgjengeliggjort mer av sjøfronten i Bergen sentrum for innbyggere og turister.

Byrådet er derfor positiv til å gjøre Bontelabo om til et område med fellesområder for byens innbyggere, næring og bolig. Byrådet ønsker ikke at kaien på Bontelabo brukes som kaianlegg for cruiseskip, og vil i

samarbeid med Bergen havn jobbe for at ett av cruiseskipene ligger til kai i Jekteviken på dager med tre skip i havnen. Dette skipet skal også kunne tilkobles landstrøm-anlegg. Byrådet vil gjennomføre en evaluering av de tiltakene som er satt inn for reduksjon av antall cruiseskip senest i 2021. Målet er å bidra til en bærekraftig turisme i tråd med klima- og miljømålene. Basert på resultatene fra evalueringen vil byrådet vurdere ytterligere tiltak i form av å redusere taket for antallet skip til 2 og/eller antallet cruisepassasjerer til 5000.

Byrådet vil som en del av dette arbeidet, forsterke de miljødifferensierte havneavgiftene slik at de som forurenser mest må betale mer, og jobbe opp mot Stortinget for en endring i havneloven som gir kommunen mulighet til å regulere cruisetrafikken i større grad. Videre vil byrådet stille krav om at alle cruiseskip som legger til i Bergen havn skal tilkobles landstrøm og samarbeide med Bergen Havn slik at alle skip på sikt skal koble seg på landstrøm. Målet er en fossilfri inn- og utseiling til Bergen. Byrådet ønsker også at Bergen havn skal ta imot avfall fra skipene.

Byrådet vil fortsette arbeidet med å utvikle konsepter for persontransport med nullutslippsbåter og se nærmere på forskjellige muligheter for en «blå bybane» både i indre havn og til omkringliggende kommuner og bydeler. En del av dette arbeidet er å sikre Beffen både som del av vår kulturhistorie og som del av kollektivtransporten i Bergen.

Dokken

Byrådet vil utvikle Dokken til Bergens første nullutslippsbydel, med sterke familievennlige kvaliteter og en god blanding av boliger og næring. Byrådet vil legge frem en helhetlig plan for Dokken som tilrettelegger for innspill og medvirkning. Visjonen er en transformasjon og utvikling av et stort havneområde til et fremtidsrettet og levende byområde for alle, med energi- og miljøløsninger som gir bærekraft og null utslipp. Området har svært gode kvaliteter for etablering av boliger og bomiljø som gir grunnlag for en stor andel nye boliger.

Byrådet vil legge til rette for skole, barnehage, kulturtilbud, varierte leiligheter, sosiale boliger, grøntområder og tilgang til sjøfronten. Det er uaktuelt for byrådet å bygge en motorvei fra Sandviken til Dokken. Byrådet vil også legge opp til planlegging av en bybanetrasé langs Dokken og over til Laksevåg. Byrådet stiller seg positive til Akvariets planer om å flytte til Dokken sammen med Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet.

Bybanen og kollektivtransport

Bybanen er det viktigste klima- og byutviklingsprosjektet i Bergen. Videre bybaneutbygging er avgjørende for å nå klima- og miljømålene, og byrådet vil forplikte seg til å fortsette en storstilt satsing på å bedre kollektivtilbudet i Bergensregionen. Som en del av dette vil byrådet arbeide for å realisere utbygging av bybane til Spelhaugen i inneværende bystyreperiode, samt å bedre kapasiteten til bybanen i rushtiden, ved å jobbe for større vognkapasitet og hyppigere avganger i denne perioden. Bybanen skal være ryggraden i det bergenske kollektivsystemet. For å gjennomføre en kontinuerlig bybaneutbygging til Åsane, er det helt nødvendig å stå fast på bystyrets vedtak fra 2016 om bybane langs Bryggen, og byrådet vil sikre og jobbe for den vedtatte traséen i den inneværende bystyreperioden. Det er et mål å få til byggestart så raskt som mulig. Byrådet vil legge til rette for raskest mulig realisering av et høykvalitets kollektivsystem i Bergen vest, med både bybane og buss, etter at bybanen til Åsane er ferdig.

Byrådet vil utvikle samarbeidet med Vestland fylke for å sørge for at kommunen i større grad får en hånd på rattet når det gjelder styringen og utviklingen av kollektivtilbudet i Bergen. Byrådet vil ha som overordnet mål i samarbeid med fylkeskommunen at det skal komme 1000 nye kollektivavganger per dag i bergensområdet den neste fireårsperioden, og samtidig jobbe for at kollektivprisene alltid er lavere enn prisen for å passere bomringen med bil. Byrådet vil også jobbe for å sikre bedre fremkommelighet for bussene i Bergen og arbeide for å innføre kollektivfelt på alle innfartsårer til Bergen. Det er viktig for Bergen at flere ekspressbusser, flere utslippsfrie busser og flere tverrforbindelser kommer på plass. Som en del av samarbeidet med fylkeskommunen vil byrådet også arbeide for å etablere en utslippsfri servicelinje i sentrum.

Samferdsel

Å bruke bil skal ikke være en forutsetning for å leve et godt liv i Bergen. Derfor er det et overordnet mål at biltrafikken skal reduseres. Når privatbilismen reduseres, øker fremkommeligheten for alle, inkludert nyttetransporten som slipper å stå i kø.

Det skal bygges et veisystem som leder mer av gjennomgangstrafikken utenom de sentrale delene av Bergen. I byggingen og reguleringen av Ringvei Øst vil det være viktig både at liv og helse prioriteres høyt og at endringer i veisystemet ikke fører til økninger i biltrafikken. Samtidig må en både unngå båndlegging

av jordbruksareal og rasing av boligområder. Byrådet vil prioritere nordre trasé først. Ny ringvei må ivareta mål om redusert personbiltransport, og en avgjørende forutsetning vil være bygging av bybanen til Åsane. I de tilfeller hvor det er nødvendig å bygge firefelts vei, skal det være en forutsetning at to felt beholdes kollektivtransport.

Byrådet vil samarbeide med Vestland fylkeskommune og statlige aktører for å redusere omfanget og kostnadene på veiprosjekter for å sikre raskere fremdrift, herunder forlenget Fløyfjellstunnel, blant annet ved å ha færre filer, lavere fart med mer. Byrådet vil fortsatt prioritere Vossebanen/E16 Arna-Voss (K5). Byrådet vil si nei til rullebane 2 på Flesland og vurdere alternativ bruk av arealet.

Bompenger

Kampen mot klimaendringer og lokal forurensing går hånd i hånd med kampen mot økende forskjeller. En klima- og miljøpolitikk som bidrar til sosial utjevning er ikke bare rett, men også nødvendig. Det må bli lettere å reise kollektivt, slik at flere får mulighet til å velge bort bilen.

Bompenger er ikke den ideelle måten å finansiere utbygging av kollektivtilbud og nødvendige veier på. Bompenger i byene er i dag et viktig og effektivt virkemiddel for å sikre både bedre luft, mer plass, mindre støy, mindre utslipp og mindre kø. Samtidig vil plassering av bomstasjoner aldri kunne bli rettferdig, og en ønsket reduksjon i trafikken vil gjøre at inntektene i bomringen over tid reduseres. Byrådet vil jobbe for at staten tar en større andel av utbyggingen av kollektivtransport i Bergen og for at veiprising utredes som alternativ til bompenger.

Den ytre bomringen skal evalueres etter ett år. Evalueringen vil, i tillegg til å gi et grunnlag for å vurdere om dagens plassering av bomstasjoner i hele Bergen bør endres, gi grunnlag for å vurdere endringer i bomringsystemet sett under ett. Eventuelle endringer i bomringsystemet skal ikke gå på bekostning av trafikkreduksjonsmålet, reduksjonsmålet knyttet til utslipp av klimagasser eller målet om bedre byluft. Det innebærer at endringer i bomringen også må sees i sammenheng med utvidelse av veikapasiteten inn til Bergen, andre trafikkregulerende virkemidler og kollektiv- og sykkelveiutbygging. Byrådet vil jobbe for at nullutslippsbiler fortsatt skal ha vesentlige fordeler fremfor fossilbiler i bomringen.

Sosial rettferdighet

En god og rettferdig by kjennetegnes gjerne ved hvordan de mest sårbare blir behandlet. Byrådet ønsker å føre en politikk som er offensiv og raus i møte med byens vanskeligstilte. Det innebærer en human rusomsorg, en fremadrettet tilnærming til familiehjelp og barnevern, en boligpolitikk som imøtekommer de med lavinntekt, samt en sosialhjelp der ingen mennesker faller utenfor.

Rusomsorg

En god rusomsorg vil være en prioritert oppgave i årene som kommer og byrådet vil derfor videreføre et slagkraftig overdoseteam, og sikre at Bergen fremdeles skal oppfylle rammene i den nasjonale opptrappingsplanen på rusfeltet til kommunale rustjenester. Byrådet ønsker å satse på skadereduserende tiltak, for å redde liv og sikre verdighet, samt styrke satsingen på rehabilitering for å hjelpe mennesker ut av rusen. Bergen kommune skal spille på lag med ideelle initiativ i byen og stiller seg positive til et mangfold av aktører innenfor rusomsorgen. Samtidig skal ruspolitikken være kunnskapsbasert, og helsefaglige anbefalinger må være premissgivende i spørsmål knyttet til rus.

Arbeid og aktivitet gir utviklingsmuligheter og sosialt fellesskap for mennesker med rusproblemer. Det kan være vanskelig å komme i arbeid for personer som lenge har stått utenfor arbeidslivet, eller som har manglende arbeidserfaring grunnet rusmisbruk. Byrådet ønsker å legge til rette for økt deltakelse i aktivitet, arbeid og utdanning, blant annet gjennom jobbspesialister og arbeidsrettede tiltak og styrke arbeidet med reell brukermedvirkning i utformingen av tiltak og tjenester. Byrådet ønsker å styrke arbeids- og aktivitetstilbud som Arna Aktiv og ALF AS.

Byrådet vil jobbe for å få rett til å kunne etablere røykerom på mottaks- og oppfølgingscenter (MO-senter) med lavterskelprofil uten å måtte etablere fullverdige brukerrom med injiseringsrom. Byrådet vil arbeide for opprettelsen av nytt MO-senter i sentrum, med fokus på arbeid, aktivitet og brukermedvirkning.

Det vil aldri være aktuelt for byrådet å akseptere en praksis der mennesker med rusavhengighet jages fra sted til sted. Byrådet vil derfor intensivere arbeidet med miljørettet og voldsforebyggende arbeid mot de åpne russcenene, og ønsker å opprette egne dedikerte ressurser til dette. Byrådet er glad for at politiet har endret praksis når det gjelder bortvisningsvedtak mot denne

gruppen. Politiet er en viktig partner for kommunen i arbeidet mot åpne russcener, og byrådet er opptatt av at innsatsgruppen til politiet har tilstrekkelig ressurser til å utføre sine oppgaver. Bergen kommune skal ha en solidarisk rusomsorg hvor forebygging, skadereduksjon, forvern, rehabilitering, ettervern og raushet står sentralt i rusomsorgen. Byrådet vil styrke forvern for mennesker som har vært gjennom avrusning og som venter på behandling. Byrådet vil også styrke utekontakten og sette den i stand til å drive oppsøkende, forebyggende og kartleggende arbeid i alle bydelene og ha særlig fokus på menneskehandel og fattigdomsbekjempelse.

Byrådet vil at Bergen kommune skal være en støttespiller for det nasjonale prøveprosjektet med heroinassisteret behandling som er besluttet lagt til Bergen og Oslo.

Veien ut av fattigdom

Fattigdom er et problem langt utover at enkeltmennesker har for lite penger. Foruten den personlige konsekvensen av å ha begrensede muligheter grunnet betalingssevne, er fattigdom et samfunnsproblem. Fattigdom avler ny fattigdom og får konsekvenser også for dem som selv ikke er direkte rammet.

Byrådet vil ta initiativ overfor statlige myndigheter om at et eventuelt prøveprosjekt om borgerlønn i Norge skal inkludere Bergen. Byrådet vil holde barnetrygd og barns egen inntekt utenfor beregningen av sosialhjelp, og mener denne som utgangspunkt skal være en kortvarig ytelse. Alle mottakere av sosialhjelp, i tillegg til den lovbestemte aktivitetsplikten, skal gis en rett til relevant, meningsfull og kvalifiserende aktivitet, utformet i samråd mellom klient og sosialtjeneste. Den beste måten å løfte noen permanent ut av fattigdom på er å sikre god utdanning, et godt helsevesen, samt en trygg tilknytning til arbeidslivet. Byrådet vil derfor jobbe for at flest mulig kommer ut av fattigdom gjennom arbeid, og at alle som kvalifiserer for Kvalifiseringsprogrammet eller Jobbsjansen får delta når de har behov. Samtidig må Bergen kommune ha et system som sikrer et verdig liv for dem som av ulike grunner er mottakere av sosialhjelp. Derfor vil byrådet arbeide for å øke andelen ansatte i sosialtjenesten med sosialfaglig kompetanse, gjennom etter- og videreutdanning.

Mennesker med behov for hjelp skal ikke behøve å leve et liv i permanent fattigdom. Byrådet har derfor som mål å komme opp på såkalt SIFO-nivå i utmåling av sosialhjelp i løpet av fireårsperioden. Samtidig vil utbetaling av sosialhjelp bli sett i sammenheng med ulike særtillegg, slik at særtillegg kan forsvinne, mens utbeta-

lingene av sosialhjelp samlet sett økes. Byrådet vil også sørge for at deltakelse i frivillig arbeid eller arbeidsrettede tiltak ikke fører til trekk i sosialhjelp.

Det skal aldri være forbudt å be om hjelp. Byrådet vil si nei til et kommunalt tiggeforbud i Bergen. Alle mennesker som oppholder seg i Bergen skal møtes med verdighet. Byrådet vil sikre videreføring av tilbud om akuttovernatting og sanitærtilbud til fattige tilreisende. Byrådet vil videreføre praksisen som etablert i forståelse med Fylkesmannen når det gjelder bistand til hjemreise for EØS-borgere.

Barnevern

Byrådet er opptatt av at alle skal få en god barndom i Bergen. Barnekonvensjonen og dens fokus på barnets beste, deltakelse og perspektiv skal ligge til grunn i alle barnevernssaker og for all barne- og familiepolitikk som føres av byrådet. Bergen er en by med ulike familier, i alle former og størrelser. Byrådet mener familien representerer en grunnleggende enhet i samfunnet, som sikrer gode rammer rundt barn og unge. Når familien av ulike grunner svikter, er det viktig å ha et trygt og godt barnevern som stiller opp. Derfor vil byrådet styrke og utvikle barne- og familiehjelpen, og sikre at familieråd alltid skal være vurdert eller brukes.

Byrådet vil legge til rette for bedre oppfølging av barn i fosterhjem. Barnevernet må derfor også sikres de ressursene og den bemanningen som trengs for å at barn og unge får den nødvendige hjelpen og omsorgen i rett tid, og byrådet vil senke terskelen for å ta kontakt med barnevernet gjennom aktivt informasjonsarbeid i barnehage, skole, idrettslag og lignende. Byrådet vil gå i dialog med staten med mål om å overta oppgaver fra Barne-, ungdom- og familieetaten, med sikte på en mer helhetlig ivaretagelse av barneverntjenestene.

For at barnevernet skal fungere godt, er det essensielt at barnevernstjenesten har tillit hos innbyggerne i Bergen. Byrådet ønsker å jobbe strategisk for å øke tilliten til barnevernet gjennom blant annet å rekruttere mennesker med flerkulturell bakgrunn inn i barnevernet, samt å aktivt drive informasjonsarbeid til innbyggerne. Byrådet vil i tillegg jobbe for å styrke den faglige utviklingen til ansatte i den kommunale barneverntjenesten, blant annet innenfor rus, psykiatri og traumeforståelse.

Bolig

Alle trenger et sted å bo, og byrådet mener det er viktig at kommunen tar et særlig ansvar for å sikre at alle bergensere har tilgang til en bolig, i gode nabolag som

forebygger ensomhet og isolasjon. Byrådet ønsker et mangfold av boliger, boligstørrelser, boligformer, innovative boligløsninger og arkitektonisk boligutforming i byen.

Bergen trenger flere kommunale utleieboliger, og byrådet vil følge opp boligprogrammet for 250 nye boliger. Byrådet vil videreføre den kommunale bostøtten og "gjengs leie", samt arbeide mot nasjonale styresmakter for å øke den statlige bostøtten. Å skaffe flere kommunale boliger, med god spredning i hele byen, vil være en prioritert oppgave for byrådet. Kommunen skal vurdere bruk av forkjøpsretten der det er lav andel kommunale boliger, og vil redusere antall kommunale boliger i områder med stor konsentrasjon.

Hvis byrådet skal oppnå målet om et godt sosialt mang-

fold i de ulike bydelene, må kommunen ruste opp de områdene som trenger det. En stabil og trygg bosituasjon er avgjørende for livsmestring innenfor områder som rusomsorgen, sosialtjenesten, barnevernet, tilbudet til utviklingshemmede og psykisk helse. Samarbeidet med Husbanken må styrkes, og byrådet vil arbeide for at flere grupper i etableringsfasen kommer inn som egen målgruppe i startlånsordningen til Husbanken. Som en del av dette arbeidet vil byrådet også gjennomføre prosjektet «leie til eie».

Byrådet vil legge til rette for mer fleksible boformer som er tilpasset deling og fellesskap gjennom å legge til rette for seniorkollektiver, demenslandsbyer og for ulike boformer som blander unge og eldre, familier og ensomme. Byrådet vil også føre en boligpolitikk som legger til rette for at flere barnefamilier kan bli boende i Bergen sentrum og bekjempe hyblifisering.

Oppvekst

En by som er et godt sted å være for barna, er et godt sted å være for alle. Bergens barn er byens fremtid og derfor vil byrådet prioritere barn og unge. Byrådet vil legge til rette og sikre tilstrekkelig med ressurser til at alle får en god oppvekst. For byrådet er det et førende premiss at foreldrenes økonomi ikke skal gå utover barnas muligheter og deltakelse. Byrådet vil sikre gode og trygge barnehage tilbud, en god skole og skolefritidsordninger slik at alle barn og unge i Bergen skal kunne ha en trygg barndom og gode oppvekstsvilkår uavhengig av sosial bakgrunn.

Byrådet vil blant annet søke om å være prøvekommune for den nye statlige ordningen med et fritidskort, og innføre en kommunal andel på minst 1000 kr innen ett år etter at fritidskortet er etablert. Byrådet vil også utvide tilbudet om Home-Start Familiekontakten til alle bydeler.

Barnehage

Byrådet vil sikre et trygt og godt barnehage tilbud til alle barnehagebarn i Bergen gjennom god bemanning, god kompetanse, gode bygg og gode og trafikksikre uteområder. Barnehagene kommunen eier skal være

attraktive og holde høy kvalitet. I Bergen er 70 prosent av barnehagene private. Byrådet ønsker et mangfold av barnehager og ønsker å styrke samarbeidet mellom barnehageaktørene og kommunen. Byrådet vil fortsette å gi gode driftstilskudd til Åpne barnehager. Høy andel private kan gjøre det mer krevende å gjennomføre et helhetlig barnehageopptak og sikre barnehageplass der folk bor. Det er et mål for byrådet å øke den kommunale andelen av barnehager gjennom å bygge flere barnehager. Kommunen skal føre regelmessige tilsyn og dialog med de private barnehagene og byrådet vil styrke det økonomiske tilsynet.

Byrådet er positive til å vurdere et prosjekt der en barnehage i nærheten av store turnusarbeidsplasser og/eller i sentrum har lenger åpningstid utover ettermiddag og kveld, men understreker at det da også må være flere personer på jobb, og at en slik endring eventuelt må skje i tett samarbeid med de ansattes organisasjoner.

Byrådet vil gjøre det billigere å ha flere barn i barnehagen og lettere å søke om redusert pris. Herunder også å se på muligheten for kombinerte moderasjonsordninger mellom barnehager og SFO.

Det er et mål for byrådet at alle skal få tilbud om bar-

nehageplass i nærmiljøet sitt. For å oppnå dette vil byrådet utrede en modell der alle barn har første rett til barnehageplass innenfor egen skolekrets. Hvis det ikke er nok barnehager i skolekretsen skal man få plass i en barnehage i nærmeste skolekrets.

Barn som skal ha nynorsk som opplæringspråk i skolen må få møte språket sitt allerede i barnehagen, og ha et rikt tilbud av nynorsk litteratur.

Skole

Byrådets mål er en skole som sikrer alle elever like rettigheter og muligheter, hvor alle barn opplever mestring. Byrådet mener det er viktig å ha tillit til læreren og gi læreren tid til å være lærer. Aktiviteten skal i større grad baseres på tillit til pedagogenes fagkunnskap om hva som er best for hvert enkelt barn og mindre på testing, målstyring og byråkratiske ordninger. Som en del av dette vil byrådet si nei til karakterer i barneskolen. Byrådet vil legge til rette for at barn kan få gjøre leksene på skolen, men samtidig ha tillit til at læreren gjør gode vurderinger knyttet til lekser som pedagogisk verktøy. Som en del av dette vil byrådet være positiv til forsøksordninger knyttet til leksefri ved enkelte skoler.

For å sikre at bergensskolen er den beste, er det viktig at en sikrer gode og formålstjenlige bygg og nødvendig finansiering for å løse ulike behov og begrensninger. Som en del av dette vil byrådet sikre at alle skoler har egnede rom og utstyr for praktisk-estetiske fag og gi større plass til en praktisk tilnærming til læring. Byrådet vil også gi skolebibliotekene gode vilkår og sikre bibliotekfaglig kompetanse blant annet gjennom samarbeid med nærbibliotekene. Byrådet ønsker å ha tegnspråk som valgfag i skolen, og ha koding som del av flere fag, og som valgfag i skolen.

Det viktigste grunnlaget for læring er å skape trivsel, og sikre at barn opplever trygghet og fellesskap. Derfor vil byrådet at det skal tas tilstrekkelig hensyn til barns behov for lek i det pedagogiske arbeidet med de minste barna. Byrådet vil opprette miljøteam på alle skoler og ansette andre yrkesgrupper i skolen, som sosialpedagoger, miljøarbeidere og minoritetsrådgivere. Det vil gi lærerne mer tid til undervisningen, og sammen med en styrking av skolehelsetjenesten, og den psykologiske kompetansen, vil det bidra til mindre mobbing og et bedre leke- og læringsmiljø. Bergensskolen skal ha nullvisjon for mobbing, seksuell trakassering, vold, diskriminering og rasisme, og det må være lett å melde fra om mobbing og diskriminering.

Byrådet ønsker å tilrettelegge undervisningen etter hver enkelt elevs evner og forutsetninger, og sikre at det er tilstrekkelig med ressurser til at innsatsen kan settes inn tidlig, allerede fra første klasse.

Byrådet er positive til og ønsker å videreføre dagens praksis med skolegudstjenester og markering av høytider i bergensskolen, i tråd med veilederen fra Utdanningsdirektoratet. Byrådet vil samtidig presisere at skolen skal tilby et likeverdig alternativ, og gi informasjon om innholdet for begge tilbud i rimelig tid. Skolegudstjenesten skal ikke gis karakter av semesteravslutning. Avslutningsarrangementer, og andre markeringer i løpet av skoleåret som er ment å inkludere alle elever, legges til skolen slik at alle kan delta.

Det er et overordnet språkpolitisk mål for byrådet at elevene i Bergensskolen har kunnskap om og kompetanse i både bokmål og nynorsk. Byrådet ønsker en systematisk opplæring i både nynorsk og bokmål for alle elever fra tredje trinn. Alle elever skal ha rett til opplæring på det som er deres valgte hovedmål, både i barneskolen, og i ungdomsskolen så langt det er råd. Det skal gis fast tilbud om en nynorsk parallellklasse på en sentrumsskole, og det skal generelt legges til rette for parallellklasser i Bergen der foreldrene til minst 10 elever ønsker dette. Bergen kommune skal som hovedregel ikke benytte seg av digitale læremiddel som ikke finnes på både bokmål og nynorsk. Byrådet vil følge opp Arna bydel for å motvirke ufrivillig språkskifte.

SFO

Byrådet vil fortsette arbeidet med å heve kvaliteten i skolefritidsordning (SFO) gjennom fysisk aktivitet, kultur, koding, mat og tid til den frie leken. For å sikre kvalitet, økt fysisk aktivitet og mer kulturaktiviteter vil byrådet styrke samarbeidet med frivilligheten, idrettslagene og kulturskolen. Måltidet som serveres skal være velsmakende og sunt.

Byrådet vil samtidig gjøre SFO gratis for de minste barna og fortsette arbeidet med å redusere egenbetalingen for de eldste. For barn med særskilte behov skal SFO fortsatt være gratis fra 5. til 10. klasse. Når SFO blir gratis for de minste og rimeligere for de eldste er det viktig at det kommunale tilskuddet til SFO i friskoler samtidig økes og at søkekriteriene utvides. Støtte til barn med spesielle behov skal i ny modell vektlegges høyt.

Idrett og friluftsliv

Bergen skal være en aktiv, sunn og inkluderende by

preget av et sterkt fellesskap. Idrett, frivillighet og engasjement blant innbyggerne er viktig for å styrke tilhørigheten, bidra til flere valgmuligheter og tilbud som ivaretar folkehelsen og styrker livskvaliteten. For byrådet er det viktig at idretten fortsatt skal være en alkohol- og rusfri-arena.

Friluftsliv og idrett er en kilde til fysisk aktivitet, rekreasjon og opplevelser. Flere parker, aktivitetsplasser, ivaretakelse og utvidelse av byfjellsgrensen og tilrettelegging for lavterskel aktivitet i nærnaturen er viktig. Byrådet vil legge til rette for utlånsordninger for idretts- og turutstyr i alle bydeler for å sikre like muligheter uavhengig av økonomi.

Idrettsbyen vår er stor og mangfoldig. Derfor vil byrådet sikre gode vilkår for den organiserte og egenorganiserte idretten og frivilligheten i årene som kommer, og legge til rette for at idretten får bruke kommunale idrettsanlegg, haller og skoler gratis. Som en del av dette vil byrådet følge opp idrettsplanen og øke investeringen i nye, og opprustning av gamle, idrettsanlegg hvert år og arbeide for å få større andel av spillemidler til Bergen kommune.

Byrådet vil prioritere støtte til idretts- og aktivitetsfremmende tiltak og anlegg, hvor aktiviteter som tradisjonelt sett har mottatt mindre støtte, blir prioritert. Byrådet vil legge mer til rette for e-sport. Når idrettsanlegg bygges eller utvides må disse være flerbruksanlegg og anlegg som gir mulighet for et mangfold av egneorganisert idrett og planlegges i sammenheng med kollektivtilbud, og muligheten for å trygt sykle og gå til og fra anleggene fra nærmiljøet. Byrådet vil arbeide for fullverdige FYSAK-hus i alle bydeler, og særlig prioritere opprettelse av FYSAK-hus i Loddefjord.

Byrådet vil også bidra til å prioritere midler til svømmebasseng og sørge for at Laksevåg prioriteres først, og videreføre og utvide svømmeopplæringen Svøm Bergen. Byrådet vil bidra til å realisere Slåtthaug ishall.

For barn og unge kan friluftslivet være en arena for mestring, samhold og naturopplevelser, og legge grunnlaget for nivået av fysisk aktivitet resten av livet. Derfor vil byrådet sikre bedre skilting av turstier og flere turstier med universell tilgjengelighet.

Helse og omsorg

Innbyggerne i Bergen skal være trygge på at de får den hjelpen de trenger hvor enn i kommunen man er bosatt og uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn. Byrådet mener at utviklingen av helsetjenesten må bygge på faglige vurderinger og gjennom de erfaringene pasienter og pårørende har. Brukerundersøkelser og dynamisk brukermedvirkning er derfor viktig. Byrådet vil styrke fastlegeordningen, helsestasjonene og skolehelsetjenestene.

Byrådet vil også tilrettelegge for hyppigere bruk av og smarte løsninger på tilbakemeldinger for kommunens helsetjenester og satse videre på utvikling av innovative helse- og omsorgsløsninger. Et ledd i dette vil være å innføre telefonisk eller digital konsultasjon før oppmøte på legevakt etter modell fra praksisen i andre byer i landet. Byrådet vil også fortsette arbeidet med å utvikle kunnskapskommunen Helse Omsorg Vest og arbeide for at en større andel av forskningsaktiviteten tilfaller alle deler av den kommunale helsetjenesten og spesielt primærhelsetjenesten.

Byrådet vil løfte frem verdien idrettslag, frivillige organisasjoner og ulike ideelle aktører har i å fremme folkehelse gjennom et mangfoldig arbeid. Effektivt

helsearbeid bør være forebyggende gjennom å bygge gode og sunne skole-, arbeids- og bomiljø. Bergen skal i samarbeid med spesialisthelsetjenesten ha en barsel- og jordmortjeneste som ivaretar alle barselkvinner og nyfødte i Bergen.

Byrådet vil opprette en kommunal engangsstønad for gravide uten rett til foreldrepenger på minimum 10 000 kroner og videreføre Bergen kommunes tilbud om samlivskurs til alle førstegangsforeldre. Byrådet vil også vurdere økt kommunal praktisk bistand til flerlingsforeldre. Byrådet vil sikre god seksualitetsundervisning i tråd med planen for seksuell helse, og seksualopplysning med økt fokus på grensesetting og forebygging av uønskede svangerskap, samt innføre gratis hormonell prevensjon for de under 16 år, og vurdere å utvide ordningen med gratis prevensjon til kvinner mellom 19 og 25 år som er folkeregistrert i Bergen kommune.

Psykisk helse

Psykisk uhelse er et økende folkehelseproblem. Alle har en psykisk helse, og stadig flere barn og unge sliter psykisk. Å sikre tidlig oppfølging er viktig. Derfor vil byrådet gi lavterskel psykisk helsehjelp for alle aldersgrupper.

Byrådet vil bedre oppfølgingen av barn som opplever livskriser som dødsfall, sykdom eller samlivsbrudd. Byrådet vil også sørge for flere mannlige ansatte ved helsestasjonene som et ledd i å sikre bedre oppfølging av gutter og menn.

Byrådet vil styrke forebyggende psykisk helsevern og tidlig intervensjon og ha en nullvisjon for selvmord.

Tjenester til personer med utviklingshemming

Personer med utviklingshemming skal ivaretas på en god måte. Det skal tilrettelegges for selvbestemmelse og medvirkning. Bolig, arbeid og fritid er viktige arenaer for livskvalitet. En av de største barrierene for mange utviklingshemmede er mangel på egne boliger. Byrådet vil gjennomføre «Boligløftet Bergen» for å nå målet om å avvikle boligkøen. Byrådet vil se aktivitets- og arbeidstiltak i sammenheng og slik tilrettelegge for karriereveier for personer med utviklingshemming. Byrådet vil vurdere å organisere botiltak, bofellesskap, og samlokaliserte leiligheter for yngre mennesker med ervervet funksjonsnedsettelse som egne enheter, og ikke underlagt sykehjem.

Fastlegeordningen

Alle har rett til en fastlege. Fastlegene har en viktig rolle med å følge opp innbyggernes helse og fungerer som portvoktere for sekundærhelsetjenesten. Bergen har nå få eller ingen ledige plasser på fastlegenes lister, og vi sliter med å rekruttere nye leger. Det må settes inn tiltak lokalt for å sikre at alle bergensere har fastlege. Det skal også være ledig kapasitet slik at en kan bytte fastlege hvis ønskelig.

Byrådet vil videreutvikle ALIS-Vest som et godt rekrutteringstiltak for nye fastleger og ansette flere fastlønnte fastleger, og sikre rekruttering av flere allmennleger i spesialisering (ALIS-leger). Byrådet vil også øke fastlegenes kapasitet til pasientarbeid ved å se på tiltak som kan lette arbeidsbyrden, for eksempel vurdere endringer i nattevaktsplikten på legevakten.

Eldreomsorg

Livskvalitet og verdighet i alderdommen er byrådets mål for eldreomsorgen i Bergen. Den eldre delen av befolkningen er en ressurs og berikelse for samfunnet. De fleste eldre er friske og deltar i samfunnet på lik linje med andre. Men den dagen en får behov for helsehjelp skal alle være trygg på at tjenestene er gode, og at hver enkelt sine behov blir ivarettatt, også på den digitale

arenaen. Alle eldre skal ha tilbud om meningsfulle aktiviteter uavhengig av helse- og funksjonsnivå.

En god eldreomsorg handler også om å gjøre det lettere for eldre å ivareta sosiale nettverk, også når helsen skranter eller bevegelsesevnen blir redusert. Dette er avgjørende for å forebygge ensomhet og depresjon blant eldre. Byrådet vil kartlegge ensomhet og psykisk helse blant de eldre i Bergen og jobbe for seniorsentre i alle bydeler, med like gode tilbud for både kvinner og menn.

Alle eldre skal kunne styre sin egen hverdag så mye som mulig, og kommunen skal legge til rette for at alle skal kunne bo hjemme så lenge en ønsker. Samtidig skal alle som trenger det ha rett til en trygg og god sykehjemsplass.

Det er avgjørende å involvere ansatte, de eldre selv og pårørende aktivt i utviklingen av tjenestene innenfor eldreomsorgen, slik at tilbudet blir bedre tilpasset den enkeltes behov. Byrådet vil lage en egen pårørendeplan som følger opp dette.

I sluttfasen av livet skal kommunen sikre god tilgang på lindrende (palliativ) behandling.

Bergen skal være en demensvennlig kommune, og derfor skal alle personer med demens tilbys et tjenlig dagtilbud og ansattes kompetanse om demens skal økes. For å oppnå dette, vil kommunen i større grad ta i bruk innovasjon, musikkterapi og velferdsteknologi. Personer som har fått en demensdiagnose skal gis en kontaktperson i kommunen.

Hjemmetjenestene

Å yte god omsorg krever tid til å utvikle gode relasjoner og tillit mellom de som jobber i hjemmetjenestene og de som mottar hjelpen. Byrådet vil videreutvikle tillits- og faglighetsreformen i hjemmetjenestene og organisere hjemmetjenestene på en måte som gjør at den enkelte slipper belastningen og utryggheten med å åpne hjemmet sitt for stadig nye personer. Byrådet vil også gi gratis trygghetsalarm til alle som trenger det.

Bergen skal fortsatt være en foregangskommune i å ta i bruk og utvikle gode tekniske hjelpemidler til hjemmeboende eldre. Velferdsteknologi skal bidra til å øke trygghet, verdighet og øke eller opprettholde funksjonsnivået til den enkelte, og det må gis tilstrekkelig opplæring i hvordan hjelpemidlene brukes.

Sykehjem

Mange lever sine siste år på sykehjem, og det er viktig at sykehjemmene våre er nettopp det, et hjem. Derfor skal vi sørge for at menneskene som bor der sikres verdighet og god livskvalitet. Byrårets mål er å fjerne køen slik at alle som har behov for det får sykehjemsplass eller omsorgsbolig. Byrådet vil øke utbyggingen av sykehjemsplasser og omsorgsboliger ytterligere, ved å vurdere ombygginger og utvidelser, modulsykehjem, samt bygging av nye sykehjem, og tallfeste økningen i forbindelse med rullering av planen «Omsorg med kunnskap».

Byrådet vil styrke korttidstilbudet ved sykehjemmene og gi flere avlastningstilbud i bydelene. Byrådet vil bygge et nytt sykehjem i Laksevåg bydel. Sykehjemstilbudet må inkludere kulturopplevelser, aktiviteter, fysioterapi, ergoterapi, og smakfull og næringsrik mat. Byrådet vil derfor ansette en 100 prosent aktivitets- og frivillighetsleder per sykehjem i Bergen.

Det er viktig å integrere sykehjem og omsorgsboliger i nærmiljøets aktiviteter slik at disse blir en naturlig del av lokalsamfunnet, og kan bidra til kontakt mellom generasjonene. I denne sammenhengen vil byrådet utvide ordningene med samarbeid mellom barnehager, skoler og sykehjem, og utrede muligheten for bydelsvis sykehjemsdekning i Bergen. Tros- og livssynssamfunn må gis lik tilgang til sykehjem.

Byrådet vil prøve ut nye og alternative boformer for eldre i kommunal regi. Byrådet vil videre utvide ordningen med musikkterapeuter på sykehjemmene og tilrettelegge for kontakt med dyr i sykehjemsavdelingene.

Matglede og ernæring

Eldre i Bergen skal sikres et trygt, velsmakende og ernæringsmessig godt mattilbud. God mat er viktig for at eldre skal kunne leve gode liv, og måltidet er en viktig sosial arena som skaper samhold og aktivitet. Byrådet vil derfor fortsette arbeidet med spisevenn, og sikre mer kunnskap om matglede og kosthold blant kommunens ansatte. Byrådet vil følge opp tiltakene i handlingsplanen «Maten servert» i pleie- og omsorgstjenesten, og styrke det forebyggende arbeidet mot underernæring, feilernæring og overvekt blant eldre. Byrådet vil vurdere å bygge egne produksjonskjøkken på alle nye sykehjem.

Skjenkepolitikk

Byrådet vil føre en skjenkepolitikk som er forutsigbar og rettferdig for næringen, og ha tilsyns- og kontrollrutiner som har som hovedmålsetning å luke ut de

useriøse aktørene. Tilsyns- og kontrollvirksomheten bør være risikobasert, slik at de som har vist seg tilliten verdig får færre kontroller.

Alkohol er det rusmiddelet som koster samfunnet mest, og det er knyttet en lang rekke uheldige konsekvenser til høyt alkoholkonsum for den enkelte, for familie og for samfunnet for øvrig. Byrådet vil arbeide for å støtte opp om flere rusfrie arenaer, særlig for barn og unge og gjøre en konkret vurdering av hvilke områder av sentrum som skal være en såkalt «alkoholfri» sone.

Byrådet vil sikre at bransjen og de ansatte som jobber der har ordnede, forutsigbare og rettferdige vilkår. For å lykkes med dette, mener byrådet det er viktig å ha en helhetlig tilnærming til dette området, og ha fokus på alt fra forebygging, undervisning og til regulering av bransjen. Byrådet vil derfor innføre krav om dokumentasjon på at alle ansatte i utelivsbransjen minimum skal motta allmenngjort minstelønn for å få skjenkeløyve, og sikre at utesteder følger arbeidsmiljøloven og andre regelverk ved rulleringen av skjenkereglementet i 2020. Serveringssteder lokalisert i kommunale og andre offentlige bygg skal ha tariffavtale.

For byrådet er det et overordnet mål at Bergen skal være en trygg by. Derfor vil det være et førende premiss for byrådet å føre en alkohol- og skjenkepolitikk som støtter opp om dette. I tillegg vil byrådet samarbeide med sentrale aktører på dette feltet, som politiet og næringen selv, for å finne gode løsninger og samarbeidsformer. Byrådet vil arbeide for å styrke vaktholdet ved sentrale taxiholdplasser i samarbeid med næringen og videre styrke arbeidet mot rasisme, seksuell trakassering og uønsket oppmerksomhet i samarbeid med næringsaktørene.

Byrådet vil la dagens skjenketider og tider for uteservering ligge fast. Som en hovedregel gis det ikke skjenkebevilling til familiesentrerte tilbud. Der dette gis skal det være på avgrensede tidspunkt og områder. Byrådet vil åpne for å gi skjenkebevilling til andre typer konsept enn det som er spesifisert i gjeldende skjenkereglement, herunder kinovirksomhet på kveldstid og legge til rette for steder med skjenkebevilling i bydelene. Byrådet vil sikre at politi- og sosialfaglige råd ivaretas ved tildeling av skjenkebevilling.

I forbindelse med utarbeidelse av nytt skjenkereglement vil byrådet presisere at en ikke vil gi skjenkeløyver til virksomheter som driver med stripping eller toppløsservering, eller til virksomheter som søker å unngå inten-

sjonene i kommunens skjenkepolitikk.

Drift av kommunens velferdstjenester

En av de viktigste oppgavene for byrådet er å gi alle innbyggere i Bergen gode velferdstjenester. Fellesskapets midler skal gå til vår felles velferd. Trygge ansatte med gode lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår er viktig for den enkelte, men også for å skape gode arbeidsmiljø, bedre tjenester og for å gjøre Bergen kommune til en attraktiv arbeidsgiver og arbeidsplass.

Byrådet skiller mellom private kommersielle og private ideelle aktører. Ideelle har lang tradisjon for å levere gode velferdstjenester i Bergen, og byrådet ønsker å legge til rette for gode rammevilkår for ideelle aktører gjennom egne, forbeholdte anbudsprosesser. Ideelle aktører må få beholde sitt særpreg og egenart. Det vil også være aktuelt å vurdere utvidet egenregi i samarbeid med ideelle aktører.

Det er ikke aktuelt å konkurranseutsette eller privatisere flere av kommunens velferdstjenester til kommersielle aktører. Inngåtte avtaler med kommersielle aktører skal respekteres, og når disse utløper skal det tas en økonomisk og politisk vurdering på hva som gir det beste tjenestetilbudet.

Byrådet vil øke antallet sykehjemsplasser i Bergen. Sandsli bo- og aktivitetssenter og Åsane sykehjem skal driftes i kommunal regi. Byrådet er positiv til at private ideelle aktører skal kunne drive et av sykehjemmene som bygges etter disse. Byrådet er også positiv til å øke antall sykehjemsplasser gjennom samarbeid med ideelle

aktører.

I dag er deler av hjemmetjenestene anbudsutsatt, mens deler av hjemmetjenestene utføres i kommunal egenregi. I løpet av neste fireårsperiode vil bruk av anbud også i praktisk bistand avsluttes. Når dagens avtaler utløper vil dermed praktisk bistand i hjemmet utføres og driftes av kommunen selv. På samme måte vil renhold av kommunale bygg legges om, slik at dette blir utført av ansatte i Bergen kommune. I den forbindelse vil det i hvert enkelt tilfelle bli vurdert om dette skal anses som en virksomhetsoverdragelse.

Byrådet vil styrke og utvide kommunens bemannings-senter, og arbeide for å redusere bruken av eksterne vikarbyrå gjennom en ambisiøs opptrappingsplan. Det langsiktige målet er at fravær og vikarbehov i Bergen kommune i all hovedsak skal dekkes av egne ansatte i tjenestene eller gjennom kommunens egne heltidsansatte i bemanningstjenesten.

Byrådet vil understreke at private selskaper spiller en viktig rolle for å utvikle velferdssamfunnet videre, ikke minst er innovasjon og utvikling viktig for å sikre god kommunal velferd og nye velferdsløsninger. Velferdsteknologi kan for eksempel bidra til at eldre og deres pårørende mestrer hverdagen bedre. Derfor vil byrådet arbeide for at Bergen fortsatt skal være en foregangskommune i utvikling, bruk og kompetanse innen velferdsteknologier. Byrådet er positiv til samarbeid med private om innovasjon, og det er ønskelig å videreutvikle samarbeidet med selskaper som jobber med sosial innovasjon og utvikling, spesielt innenfor velferdsteknologi-feltet.

Arbeid, næring og kompetanse

Bergen skal være en attraktiv by å være i, både for mennesker og bedrifter. Fremtidens grønne arbeidsplasser skapes i Bergen. Byen har det viktigste marine og maritime nærings- og forskningsmiljøet i landet, en hurtigvoksende turistnæring og en ledende kulturnæring. Behovet for bærekraftig omstilling har satt søkelyset på kysten og havet som ett av de sterkeste kortene hvor utfordringer og muligheter ligger. Bergen er en stor landbrukskommune, og byrådet vil ta et spesielt ansvar for å sikre gode rammevilkår for næringen blant annet gjennom et sterkt jordvern.

Bergen er en ledende norsk næringslivsby, og byrådet ønsker å spille på lag med det private næringslivet i arbeidet med å nå bærekraftsmålene. Byrådet ønsker å sikre næringslivet stabile rammevilkår og vil føre en miljøvennlig næringspolitikk og legge til rette for at det skapes nye, grønne arbeidsplasser i regionen vår. Vi vil stimulere til økt sentrumshandel, og byrådet er positive til ordninger som underbygger en sirkulærøkonomi.

Byrådet vil arbeide aktivt for at arbeidsplasser som må gå tapt knyttet til utfasingen av petroleumsaktiviteter

erstattes av nye grønne arbeidsplasser bygd på den unike kompetansen bedrifter og arbeidstakere har med seg fra petroleumssektoren.

Byens lange tradisjon med handel og samarbeid har også gitt oss sterke miljøer innen næringer som medieteknologi og finans. Byrådet vil styrke samarbeidet mellom offentlig sektor, næringsliv, akademia/FoU og risikovillig kapital og entreprenørskap. Byrådet ønsker at Bergen skal være en by som trekker til seg gründere og som er godt tilrettelagt for oppstartsbedrifter. Derfor vil byrådet blant annet jobbe for å legge til rette for kompetansekluster innenfor ulike næringer.

Bergen i verden

Byrådet vil styrke Bergens internasjonale engasjement på viktige områder i årene som kommer. Mange store, globale utfordringer har til felles at de er avhengig av at storbyer samarbeider, dersom de skal løses. Bergen er en verdensledende havby og har kulturinstitusjoner av internasjonalt format som byrådet vil ha et særlig fokus på å bidra til å fremme internasjonalt. Vi vil at Bergen skal være aktive deltakere i miljø- og klimapartnerskap med byer i andre land og at Bergen skal bidra til å identifisere grønne forretningsmuligheter av internasjonalt kaliber som kan tas ut i verden. Som en progressiv by

vil vi søke samarbeid med lignende byer i verden og danne en felles motmakt mot egne lands nasjonalstater, særlig når det gjelder flyktninger og LHBTI-rettigheter. Gjennom ulike nettverk av byer vil vi fremme menneskerettigheter, bærekraft og solidaritet.

Byrådet vil prioritere deltakelse og tilstedeværelse i nettverk som er i tråd med gjeldende politikk og byens interesser og markedsføre oss som, søke samarbeid om, og ta en internasjonal rolle som en klima- og miljøvennlig havby. Byrådet vil også ha et særlig fokus på å løfte kulturbyen Bergen ut i verden som Nordens mest nyskapende kulturby.

Havbyen Bergen

Bergen er havbyen i Norge og har viktige nasjonale og internasjonale marine og maritime nærings-, kunnskaps-, og forvaltningsmiljøer. Byrådet vil ta en ledende rolle i arbeidet med å utvikle, koordinere og profilere Havbyen Bergen. Byrådet vil videreutvikle området Solheimsviken, Marineholmen, Laksevåg sjøfront og Dokken som et sammenhengende næringsområde for både havnæringene, Akvariet, forsknings- og utdanningsinstitusjoner, boliger og attraksjoner.

Kunnskap, nyskapning og innovasjon er grunnlaget for videre vekst i disse næringene og disse næringene er en viktig del av løsningen på en rekke av de store utfordringene vi som samfunn står overfor. De tunge kompetansemiljøene i vår region gir et godt grunnlag for nyetableringer og sysselsettingsvekst innenfor alle de blå næringene. Kommunene må legge til rette for at det er rikelig tilgang på kompetent arbeidskraft og byrådet vil iverksette tiltak som bidrar til attraktivitet for lærlingordning i sjømatnæringen.

Landbruksbyen Bergen

Byrådet vil jobbe for et bærekraftig landbruk i Bergen. Kommunen skal føre en arealpolitikk som tar vare på landbruket, og som forhindrer at matjord bygges ned. Landbruksnæringen skal kunne drive lønnsom økologisk gårdsturisme, og byrådet vil utrede en tilskuddsordning for lokal matproduksjon og gårdsturisme. Byrådet vil fortsatt støtte prosjektet «Bybonden», og rullere kommunens landbruksplan. Byrådet vil også videreføre tilbudet alle skoler har om søkbare midler til egne parsellhager, eventuelt i samarbeid med lokale bønder, for å øke kunnskapen om matproduksjon og økologisk dyrking.

Reiselivsbyen Bergen

Byrådet vil legge til rette for og stimulere til miljøvenn-

lig og bærekraftig turisme, særlig opplevelsesturisme, kultur, kortreist mat og drikke. Reiselivsnæringen gir synergieffekter både innen kulturen og annen næring, gjennom tilreisende og møtevirksomhet. Byrådet vil utarbeide en strategi for bærekraftig reiseliv og arbeide for at Bergen sertifiseres som bærekraftig reisemål gjennom Innovasjon Norges merkeordning.

Byrådet vil jobbe for å innføre en destinasjonsavgift for cruiseturister. Inntektene vil blant annet bli brukt til å vedlikeholde og rehabilitere UNESCOs verdensarvsted, middelalderkirkene, andre særskilte severdigheter i Bergen, samt sentral infrastruktur som benyttes av turister, herunder flere offentlige toaletter i bykjernen.

Byrådet vil opprette en insentivordning for busselskaper for å legge om til el-drift. Byrådet vil sørge for bedre skilting til og informasjon om byens lokalhistorie og attraksjoner og innføre en kommunal guidesertifiseringsordning for å sikre høy og relevant kompetanse og kvalitet på guidetjenester i Bergen og omegn.

Bergen er medlem UNESCOs kreative matbynettverk Creative Cities of Gastronomy. Byrådet vil videreutvikle Bergen som kulturformidler innen mat og drikke samt tilrettelegge for mat- og drikkefestivaler.

Film-, medie- og spillbyen Bergen

Kulturgründere og kulturnæringene er både viktige deler av kulturbyen Bergen og drivkrefter bak vekst og nye arbeidsplasser. Byrådet vil legge bedre til rette for kulturnæring som musikk, film og spill. Byrådet vil bidra til å bygge et sterkere produksjonsmiljø for film på Vestlandet, og trekke utenlandske filmminspillinger hit. Vi vil jobbe opp mot nasjonale styresmakter for å få på plass et statlig virkemiddelapparat som i større grad ivaretar dyktige filmmiljøer også utenfor Oslo. Byrådet vil arbeide for å sikre stabile rammevilkår for lokale filmskapere og produksjoner og satse på mangfoldig filmformidling ved å bl.a. styrke Bergen internasjonale filmfestival (BIFF) og Cinemateket.

Byrådet er opptatt av å sikre et mangfold av medieaktører i byen vår, og støtte opp under det mediefaglige kunnskapsmiljøet som er samlokalisert på Media City Bergen, samt bidra til å styrke lokalavisene i kommunen vår. Spillutvikling er et godt eksempel på en kreativ næring som bidrar til nye arbeidsplasser og positive sosiale møteplasser. Byrådet vil sikre spillutviklere og spillmiljøet gode vilkår for vekst i Bergen. Byrådet vil derfor bidra til etablering og drift av et samlokalisert Spillhus Bergen.

Kunnskaps- og innovasjonsbyen Bergen

Bergen er en internasjonal kunnskapsby, med store og tunge fagmiljøer innen utdanning, innovasjon og forskning. Disse miljøene er viktige for utviklingen av kompetansemiljøer og arbeidsplasser i byen, regionen og landet, men de er også en viktig del av byens identitet, historie og kultur. Universitetet og høyskolene våre bidrar ikke bare vesentlig til Bergens økonomi, men de bidrar også til forskning og utdanning av fremtidens arbeidskraft – en kompetanse dette byrådet ønsker å legge til rette for at blir værende i vår region. Byrådet ønsker å stimulere til mer sosialt entreprenørskap ved blant annet å opprette et fond for samfunnseksperimentarium og sosial innovasjon.

Byrådet vil også opprette et grønt fond for innovasjon i næringslivet. Bergen skal være aktive deltakere i miljøpartnerskap med byer i andre land. Bergen skal bidra til å identifisere grønne forretningsmuligheter av internasjonalt kaliber som kan tas ut i verden og bidra til at næringslivet kan hente ut mer ressurser fra nasjonale og internasjonale program. Byrådet vil kartlegge, synliggjøre og nyttiggjøre seg av kompetansen nyankomne flyktninger tar med seg til byen vår.

Byrådet vil at Bergen skal innta en sentral rolle i å dele og utvikle kunnskap i landsdelen vår i tett samarbeid med forsknings- og utdanningsmiljøene, næringsliv og kulturaktører. Byrådet vil også arbeide for å få flere statlige kompetansesarbeidsplasser til byen og regionen, blant annet gjennom å delta i kunnskaps- og næringsklynger.

Studentbyen Bergen

Bergen er en attraktiv studentby, og unge kommer fra hele landet for å studere her. Byrådet vil ta ansvar for byens studenter, og ønsker i tillegg at flere skal bli boende når studiene er over. Da må vi sørge for at studentene har tilgang til boliger, at de har det bra i studietiden og at de får jobber når den er over. Derfor vil byrådet bygge flere studentboliger i sentrum og langs kollektivaksen og regulere flere tomter til dette formålet med mål om å oppnå en dekningsgrad på 30 prosent innen 2030.

Dessverre er det slik at mange studenter føler seg ensomme og noen har psykiske helseutfordringer. Kultur, frivillighet og idrett er viktig for at studenter kan skaffe seg sosiale nettverk og skaper en god psykisk og fysisk helse og byrådet vil støtte opp om det viktige arbeidet som gjøres på disse områdene. Derfor vil byrådet legge til rette for en ny studentvilla i tilknytning til Kvarteret. Byrådet vil gi tilskudd til Kvarteret og andre viktige aktører innen studentkulturen og vurdere et eget studentkort for byens studenter.

I samarbeid med Sammen – Studentsamskipnaden på Vestlandet vil byrådet styrke det psykiske helsetilbudet til studenter samt å utvide åpningstidene på helsestasjonen på Engen og gjøre helsestasjon for ungdom i bydelene tilgjengelig for studenter.

Byrådet vil styrke samspillet mellom offentlig sektor, næringsliv og akademia for å sikre flere studenter får jobber og blir værende i Bergen når studietiden er over. Et av tiltakene her vil være å legge til rette for at flere kan ha praksisplasser, sommerjobber og skrive oppgaver i kommunen.

Kulturbyen Bergen

Kunst og kultur har høy egenverdi. Byrådet vil legge til rette for at kunst og kultur skal være fri og uavhengig. Dette er viktig også for en levende og kritisk offentlighet. Derfor vil byrådet prioritere det frie kulturfeltet, bedre kunstneres levekår og arbeidsbetingelser gjennom flere arbeidsstipend, prosjektmidler og mer støtte til produksjonslokaler og utvikle Bergen som friby for forfulgte forfattere.

Bergens mangfoldige og rike kunst- og kulturliv er en kilde til innsikt og livskvalitet, men har også stor næringsverdi for byen. Byrådet er opptatt av at både amatørkulturen og den profesjonelle kulturen i Bergen skal ha gode vilkår. Mange ulike frivillige organisasjoner og menigheter tilbyr meningsfull kulturaktivitet, og byrådet vil støtte opp om dette. Byrådet vil styrke kor som kulturtilbud og kulturaktivitet og identifisere flere lovlige grafittivegger og utvikle en ny plan for gatekunst.

Barn og unge trenger profesjonelle forbilder, og bergensere generelt og reiselivet spesielt nyter godt av at Bergen har kunst- og kulturaktører i verdensklasse. Byrådet vil sikre en videreføring av virkemidlene og målset-

ningene i kommunens kunstplan gjennom en fortsatt styrking av den profesjonelle kunsten, de store institusjonene og det frie feltet. Byrådet vil gi mest mulig av kulturstøtten som prosjektstøtte og stipender direkte til kunstnere, som også gir opptjening av trygderettigheter og pensjonspoeng. Videre vil byrådet sikre gode kommunale rammer for festivaler og arrangement som for eksempel BIFF og Festspillene i Bergen. Byrådet vil også støtte kulturaktiviteter i regi av Den norske kirke.

Det er en overordnet kulturpolitisk ambisjon for byrådet at Bergen skal være Nordens mest nyskapende kulturby. Dette fordrer en satsing på den profesjonelle kulturen. Nasjonale og regionale rammer betyr mye for lokal kunst og kultur. Byrådet vil jobbe for at institusjoner som Den Nasjonale Scene og Bergen Filharmoniske Orkester fremdeles skal regnes som nasjonale. Byen vår har mange museer av stor verdi, men med lavere statlig finansiering enn institusjoner i andre deler av landet. Byrådet vil jobbe for at en ny, nasjonal museumspolitik skal sikre en større statlig finansiering av museene i Bergen. Byrådet ser det nødvendig med en økt satsing på tilrettelagte verksteder, atelier og øvingslokaler. Byrådet vil sikre bedre vilkår for Bergen Assembly, Bergen Kunsthall, Bergen senter for elektronisk kunst, samt andre aktører innen samtidskunsten. Vi vil jobbe for flere offentlige utsmykninger, innkjøp og oppdrag til

fortrinnsvis lokale kunstnere.

Byrådet vil tilgjengeliggjøre ulike former for kultur til alle mennesker, uavhengig av betalingsevne, funksjonsnivå, kompetanse eller kjennskap til kulturtilbud. Derfor vil vi styrke kulturtilbudet for utviklingshemmede, og sikre universell utforming av kulturbygg. Byrådet vil også følge opp amatørkulturplanen.

Bibliotekene er ikke bare steder hvor byens innbyggere kan låne bøker, men de er også viktige møteplasser og mangfoldige debatt-, kunnskaps-, og kulturarenaer. Byrådet vil derfor styrke innholdet og sikre god bydelsvis dekning av biblioteker med utvidede åpningstider.

Bergen har en rekke viktige institusjoner, en rekke middelalderkirker og mange andre kulturbygg og kulturarenaer. Byrådet vil bygge kulturhus i Åsane og Fyllingsdalen og følge opp bystyrets vedtak om regulering av Kjødetomten til kulturformål samt styrke satsingen på kulturaksen i Bergen, blant annet ved å sikre Sentralbadet som scene for BIT Teatergarasjen og Carte Blanche. Byrådet vil også arbeide for å realisere et musikkteater/opera i Bergen. Byrådet vil arbeide for økt statlig finansiering av museer i Bergen og for at nye nasjonale kulturbygg skal legges til Bergen. Byrådet vil

også arbeide for at Bergen skal være regionalt senter for kystpilegrimsleden.

Bergen er Vestlandets hovedstad og nynorsk er en sentral del av regionens identitet. Byrådet vil fremme språklig mangfold og forståelse. I Bergen bor det både bokmåls- og nynorskbrukere, og som det mindre brukte språket må nynorsken aktivt fremmes av det offentlige. Byrådet vil derfor følge opp de positive nynorskvedtakene bystyret har fattet de siste årene, og særlig planen for mer nynorsk i Bergen kommune. Videre vil vi oppfordre ansatte og folkevalgte i Bergen kommune til å bruke nynorsk og støtte opp om Det Vestnorske Teateret og et Nynorskens hus i Bergen.

Barne- og ungdomskulturen

Barn og unge trenger arenaer for kreativ og kunstnerisk utfoldelse. Byrådet ønsker å øke satsingen på kultur for barn og unge, og sørge for at det er kulturaktivitet tilrettelagt for denne gruppen i de ulike bydelene. Byrådet vil styrke tilbudet om en mangfoldig, faglig sterk og rimelig kulturskole. Derfor vil byrådet gi kulturskolen gode økonomiske rammer og øke antall elevplasser, samt redusere egenandelene og innføre søskenmoderasjon Bergen kulturskole. Vi vil sikre kulturhus med scene og gode ungdomstilbud i alle bydeler, og rehabilitering og utvide Elvetun i Loddefjord.

Frivillighet, tro og livssyn

Frivilligheten

Byrådet vil bidra til å videreutvikle frivilligheten og den verdifulle innsatsen til ansatte og frivillige medarbeidere i ulike organisasjoner. Frivillighet er en helsefremmende bærebjelke i samfunnet og uten frivilligheten hadde Norge stoppet opp. Derfor vil byrådet sikre Frivilligsentralene gode rammevilkår og sikre at de skal disponere lokaler til utlån for både etablert organisasjonsliv og uorganiserte initiativer, og at det skal tilbys en bredde av funksjoner i utlånslokalene.

Bergen kommune skal være en trygg og forutsigbar samarbeidspartner for frivilligheten og derfor vil byrådet etablere faste samarbeidsforum mellom frivilligheten og kommunen, samt tilrettelegge for at frivillige skal jobbe tett med frivillighetskoordinatorer. Byrådet skal fortsette å gi økonomisk støtte til et bredt utvalg av frivillige organisasjoner og samtidig respektere at frivilligheten er best når den får lov å være en fri kraft i samfunnet. Byrådet vil tilrettelegge for at kommunens bygg kan brukes av frivillige organisasjoner også i ferier.

Tro og livssyn

Bergen skal være en livssynsåpen by med plass til alle, der alle står fritt til å utøve tro og livssyn, og der det finnes en levende dialog om religion og tro. Bergensere som har en tro skal møtes med respekt, og byrådet anerkjenner at tro og livssyn er viktig i mange liv og vil likebehandle tros- og livssynssamfunnene i Bergen.

I Bergen gir de ulike tros- og livssynssamfunnene et verdifullt bidrag til byen gjennom blant annet ungdomsarbeid, eldrearbeid, sosialt arbeid og andre fellesskapsaktiviteter. Den norske kirke og de mange tros- og livssynsorganisasjonene i Bergen har et stort antall frivillige engasjerte og er dessuten viktige aktører i ideell sektor, og setter sitt preg på kommunen gjennom det. Frivillige organisasjoner og menigheter er viktige verdiformidlere, og deres arbeid må anerkjennes med økonomisk støtte. Byrådet vil derfor videreføre støtten til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i Bergen og sikre gode rammebetingelser for Bergen kirkelige fellesråd. Byrådet vil sikre diakoner i alle menigheter gjennom å finansiere minimum to nye diakonstillinger hvert år i bystyreperioden.

Byrådet ønsker å anerkjenne den viktige rollen den kristne og humanistiske kulturarven har hatt i å prege

både Norge og Bergen gjennom blant annet gode verdier og samfunnsbygging. Tros- og livssynsfrihet er essensielt i et mangfoldig demokrati. Uavhengig av livssyn og religiøs tilhørighet skal alle sikres mulighet til å motta åndelige eller eksistensielle samtaler i livskriser, samt markere livets faser i egnede lokaler.

Mange tros- og livssynssamfunn og menigheter sliter med mangel på lokaler og andre fasiliteter, dette gjelder særlig minoriteters tros- og livssynssamfunn. Bergen kommune skal derfor i større grad bidra til å hjelpe til med dette, blant annet ved å gjøre kommunale bygg tilgjengelig der det er hensiktsmessig. Byrådet vil legge til rette for flere og bedre livssynsfleksible seremonirom, og spesielt prioritere å få på plass et nytt stort lokale for

blant annet gravferd. Videre vil byrådet sikre at alle har tilgang til kirke eller bønnerom etter behov. Byrådet vil også gi mulighet til samtaler med sykehjemsprest, religiøse ledere eller andre livssynsledere i livets slutt-fase. Byrådet vil videreføre ordningen med fritak fra eiendomsskatt for ideelle organisasjoner, samt sikre tilstrekkelig areal til gravplasser i Bergen for kiste- og urnegraver.

Byrådet vil sikre ivaretagelse av kirkebygg og middelalderkirkene i Bergen og vil derfor videreføre støtten til ny kirke i Sædalen og gjennomføre byggingen av ny kirke på Haukås, samt arbeide for bedre statlige tilskuddsordninger for å ta vare på middelalderkirkene.

Mangfoldsbyen Bergen

Bergen skal være en demokratisk og liberal by som fremmer rauset, toleranse, ytringsfrihet og meningsmangfold. Byrådet tar sterk avstand fra rasisme, trakassering, diskriminering, og antidemokratiske holdninger. Bergen skal være en rasismefri sone. Noen grupper er særlig utsatt, og antisemittismen og muslimhatet øker. Jøde er et vanlig skjellsord i Norge og byrådet ønsker aktivt å motarbeide antisemittiske holdninger i Bergen. Byrådet vil også arbeide for å bekjempe muslimhat og, i tett samarbeid med moskeene og andre sentrale aktører, utarbeide en egen handlingsplan mot muslimhat i Bergen. Alle innbyggere i Bergen skal bli møtt med respekt, uavhengig av bakgrunn.

Byrådet vil at alle skal kunne ferdes anonymt, og ønsker å begrense kameraovervåkingen av det offentlige rom. Vi vil gjennomgå all offentlig videoovervåking, med sikte på å redusere bruken, og aktivt jobbe for å fjerne ulovlig privat videoovervåking

Likestilling

Byrådets mål er at Bergen skal være et likestilt samfunn hvor mennesker ikke blir diskriminert eller trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, kjønnsidentitet, kjønns-

uttrykk eller seksuell orientering. Sosiale og strukturelle hindringer begrenser menneskers grunnlag for full deltakelse, innflytelse og livskvalitet. Bergen vil være en kommune der alle kan være seg selv og samtidig sikres likeverdige tjenester og muligheter, og byrådet vil kjempe for reell likestilling.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) gir mennesker med nedsatt funksjonsevne praktisk bistand til å gjøre ting andre kan gjøre selv, og er derfor et viktig verktøy for å fremme likestilling i samfunnet. I dag er det lovfestede begrensninger på hvem som får tilbud om BPA, for eksempel på grunn av alder. Det er også en begrensning knyttet til behov med tanke på antall timer per uke. Byrådet vil jobbe for at det nasjonale regelverket endres, og fortsette dagens praksis utover lovens rammer til eldre over 67 år.

Regnbuebyen Bergen: Seksuelle minoriteter og LHBTI

Alle skal ha frihet og trygghet til å være den de er og innlede forhold med den de elsker, uten fare for å bli diskriminert eller trakassert. All diskriminering av mennesker som bryter med normer for kjønn og seksualitet er uakseptabel. Ingen skal oppleve diskriminering på grunn av sin seksuelle orientering, sitt kjønnsuttrykk

eller sin kjønnsidentitet.

Byrådet vil at barnehager, skoler, barnevern, helsestasjoner og andre relevante virksomheter skal få økt kompetanse om barn og ungdom som bryter med normer for kjønn og seksualitet. Byrådet ønsker derfor også å gi økonomisk støtte til organisasjoner som jobber for kjønns- og seksualitetsmangfold, og utruste dem til å styrke informasjonsarbeidet i skolen. Organisasjonene vil også være gode bidragsytere til å øke kunnskapsnivået om ulike former for seksuell orientering og kjønnsidentitet hos ansatte i den kommunale eldreomsorgen. Byrådet vil også arbeide for at helsestasjoner skal være godt utrustet med solid kompetanse til å ivareta og imøtekomme seksuelle minoriteter.

Byrådet vil gjennomføre tiltakene i Regnbuebyen Bergen - Plan for kjønns- og seksualitetsmangfold og styrke disse ved rullering av planen, samt sikre flere kjønnsnøytrale offentlige toaletter.

Kvinnepolitikk

Kvinner er spesielt utsatte for strukturell diskriminering. Skjeve maktforhold i samfunnet må bekjempes gjennom en aktiv politikk for mer likestilling. Det er nødvendig fordi kvinner fremdeles tjener mindre enn menn, samtidig som kvinner i større grad jobber mer ufrivillig deltid. Skal kvinner og menn få like muligheter, må vi ta strukturelle og politiske grep for å rette opp skjevhetene. Byrådet vil sikre god kjønnsrepresentasjon i fordeling av alle verv og praktisere reell likelønn i hele Bergen kommune. Byrådet vil også legge frem en likestillingsmelding der en vil adressere tiltak som kan aktivt bekjempe og forebygge diskriminering.

Vold mot kvinner, overgrep og seksuell trakassering er et samfunns- og folkehelseproblem. Jenter, kvinner og transpersoner skal ha frihet til å bevege seg trygt i bymiljøet uten fare for å bli antastet verbalt eller fysisk. Kvinner har rett til respekt for sin kropp og sin integritet. Seksuell trakassering, og diskriminerende handlinger grunnet kjønn og kjønnsuttrykk kan ikke aksepteres, hverken i arbeidslivet eller i utdanningsinstitusjoner.

Undersøkelser viser at det er store mørketall for voldtekt, det gjelder også voldtekt av gutter og menn. Det vil derfor være viktig å finne tiltak som gjør at flere gutter og menn som opplever voldtekt, tar kontakt med voldtektsmottaket og får den hjelpen de trenger. Byrådet vil sikre gode rammevilkår for krisesentre, forbedre voldtektsmottaket og fortsette å gi støtte til Senter mot

incest og seksuelle overgrep (SMISO).

Flyktninger og inkludering

Mer mangfold gir en bedre by. Byrådet er grunnleggende positive til innvandring og ser på mangfold som en kilde til nye impulser, ny kunnskap og kulturell utveksling. Med dette som premisse kan vi også takle utfordrende sider ved innvandring og inkludering, enten det er negativ sosial kontroll, likestilling mellom kjønn eller uvilje eller manglende evne til å lære språk og bli kvalifisert for arbeid.

Bergen skal være en trygg havn for mennesker på flukt. Menneskeskapte klimaendringer vil i fremtiden føre enda flere mennesker på flukt. I motsetning til mange andre flyktninger mangler mennesker drevet på flukt av menneskeskapte klimaendringene og naturkatastrofer et internasjonalt rettsvern.

Byrådet vil bosette minst det antallet flyktninger nasjonale myndigheter ber oss om og mener både Bergen og Norge har kapasitet til å ta imot langt flere flyktninger enn i dag. Vi vil ta et særlig ansvar for de mest sårbare flyktningene: LHBTI-flyktninger, religiøse konvertitter, flyktninger med funksjonsnedsettelse eller utviklingshemninger og andre særlige sårbare grupper. Byrådet vil ha en aktiv holdning overfor statlige myndigheter for at Norge skal få en rausere og mer human flyktningpolitikk.

For å lykkes enda bedre med det lokale inkluderingsarbeidet vil vi blant annet gjøre introduksjonsprogrammet bedre og mer fleksibelt. Vi vil opprette flere praksisplasser og arbeidskvalifiserende tiltak og at introduksjonssenteret for nyankomne flyktninger skal gi enda mer informasjon om norsk kultur og lovverk. Byrådet vil ha et særlig fokus for å sikre kvinner med minoritetsbakgrunn tilknytning til arbeidslivet, og inkludere opplæring i arbeidslivsrettigheter i introduksjonsprogrammene for flyktninger.

Byrådet vil videreutvikle det gode samarbeidet med frivillige organisasjoner om integreringstiltak og gi økte tilskudd til organisasjoner og trossamfunn som arbeider med å avdekke og forebygge rasisme, jobber med integrering, utøver flerkulturelle aktiviteter eller jobber for å inkludere personer med minoritetsbakgrunn.

Kommunens tjenester må tilpasses en mer mangfoldig befolkning. For å sikre innbyggerne likeverdige tjenester vil byrådet styrke samarbeidet med og tilskuddet til ulike organisasjoner som tilbyr norskopplæring og

tolketjenester. Jenter og kvinner i minoritetsmiljø må gis ekstra beskyttelse når det gjelder undertrykking og risiko for sosial kontroll og tvangsekteskap.

Papirløse migranter

Byrådet vil videreføre støtten til Helsesenter for papir-

løse migranter, og samtidig sikre papirløse migranter enklere tilgang til kommunens legevaktjeneste. Vi vil arbeide aktivt opp mot sentrale styresmakter for å sikre denne gruppen rettigheter, blant annet for å gi papirløse migranter eksplisitt rett til forebyggende og kurative helsetjenester i primær- og spesialisthelsetjenesten, inkludert rett til å stå på liste til fastlege.

BERGEN KOMMUNE